

Ὁ Π. Πατρῶν Γερμανὸς
καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου Ἀχαΐας:
μὴ ἀγνωστὴ δανειακὴ σύμβαση
(μὲ βάση ἀνέκδοτη ἀλληλογραφία)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ*

1. Εἰσαγωγικὰ

Τὸ ἔτος 2016 σημαδεύτηκε ἀπὸ δύο ἐπετείους πὺν ἀφοροῦν τὸ πρόσωπο τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ¹.

Ἡ πρώτη ἀφορὰ τὴ συμπλήρωση 190 χρόνων ἀπὸ τὸν θάνατό του (1826-2016). Ἴδού, πῶς ἀναγγέλλει ἡ «ἐν Ναυπλίῳ» Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος στὸ μὲ ἀριθ. 69 φύλλο τοῦ Σαββάτου 5 Ἰουνίου 1826 τὴν ἐκδημία τοῦ Μητροπολίτη Π. Πατρῶν Γερμανοῦ:

«Κατὰ τὴν 30 τοῦ μηνὸς Μαΐου τὴν νύκτα ἐκπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος, μετὰ ὀλίγων ἡμερῶν ἀσθένειαν, ὁ πανιερώτατος Μητροπολίτης τῶν παλαιῶν Πατρῶν, Κύριος Γερμανός, καὶ κατὰ τὴν 31 ἐτάφη λαμπρῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς. Ἡ πατρις ἐστερήθη ἑνὸς καλοῦ πολίτου [...] Ὁ καλὸς οὔτος πατριώτης ἐφάνη πολλάκις χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα, καὶ διὰ τῆς φρονήσεως, παιδείας καὶ τῆς ὑπολήψεώς του συνήργησεν εἰς πολλῶν καλῶν κατόρθωσιν»...

Ἡ δευτέρα σχετίζεται μὲ τὴ συμπλήρωση 210 ἐτῶν ἀπὸ τὴ χειροτονία του σὲ Ἐπίσκοπο καὶ τὴν ἐνθρόνισή του, σὲ ἡλικία 29 ἐτῶν, στὴν πόλη τῶν Παλαιῶν²

---

* Ὁ Γεώργιος Ι. Ἀνδρουτσόπουλος εἶναι Λέκτορας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ δικηγόρος.

1. Γιὰ τὸν Π. Πατρῶν Γερμανὸ βλ. προχειρῶς: ΓΕΡΜΑΝΟΥ, Π. Πατρῶν Μητροπολίτου, Ἀπομνημονεύματα, γ' ἔκδ. [ὑπὸ Γ. ΠΑΠΟΥΛΑ], ἐν Ἀθήναις: ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σπ. Τσαγγάρη, 1900· Π. ΜΙΧΑΗΛΑΡΗΣ - Β. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Κληρικοὶ στὸν Ἀγῶνα (Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς - Ἰγνάτιος Οὐγγροβλαχίας - Νεόφυτος Βάμβας), [= Ἱστορικὴ Βιβλιοθήκη, Οἱ Ἴδρυτὲς τῆς νεότερης Ἑλλάδας], Ἀθήνα, 2010, σ. 11-44, ὅπου καὶ περαιτέρω βιβλιογραφία.

2. Ὁ τύπος «Παλαιαὶ Πάτραι» ἀπαντᾷ ἤδη ἀπὸ τὸν 9ο αἰῶνα μ. Χ. Βλ. σχετικῶς ΔΙΚΑΙΟΥ Β.

Πατρῶν (1806-2016). Ειδικότερα, σύμφωνα με τὸν Ἄν. Γούδα³ ὁ Γερμανὸς χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Π. Πατρῶν στὶς 25 Μαρτίου 1806 καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴν Πάτρα τὸν Μάιο τοῦ ἴδιου ἔτους, κατὰ δὲ τὴ μαρτυρία τοῦ Μ. Γεδεῶν, ὅπως τὴ διασφύζει ὁ Δ. Καμπούρογλου⁴, ἡ ἀνάδειξη τοῦ Γερμανοῦ ἀπὸ τὴ Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σὲ Μητροπολίτη Π. Πατρῶν ἐγινε μετὰ ἀπὸ τὴν προαγωγή τοῦ τότε Π. Πατρῶν Μακαρίου σὲ Μητροπολίτη Κυζίκου, κατόπιν τῆς παραιτήσεως στὶς 14 Μαρτίου 1806 λόγῳ ἀσθενείας τοῦ Κυζίκου Ἰωακείμ⁵ καὶ ἐπομένως, «τὴν αὐτὴν ἡμέραν (14.3.1806) ἢ τὴν ἐπιούσαν ἐψηφίσθη Μητροπολίτης Π. Πατρῶν ὁ ἱερομόναχος καὶ Πρωτοσύγκελος τοῦ Μητροπολίτου Κυζίκου Γερμανός».

Ἡ διπλὴ αὐτὴ ἐπέτειος ἐπιβάλλει τὴν ἀναφορὰ σὲ μία ἄγνωστη - ἐξ ὅσων γνωρίζω - πτυχὴ τῆς σχέσεως τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ μετὰ τὴ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου Ἀχαΐας, ἢ ὁποία ἀνάγεται στὸ μακρινὸ 1820.

2. Τὸ ἀποδεικτικὸ τοῦ δανείου ἔγγραφο

1. Στὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους (ΓΑΚ), καὶ συγκεκριμένα στὸ Ἀρχεῖο Μοναστηριακῶν (1833-1886), ἀποκεῖται ὁ με ἀριθμὸ 262 Φάκελος (1834-1854), ὁ ὁποῖος περιέχει λυτὰ ἔγγραφα γιὰ τὴ διατηρούμενη Μονὴ τῆς Ἐπαρχίας Πατρῶν μετὰ τὴν ὀνομασία «Θεοτόκου Κοίμησις», ἢ «Γηροκομεῖον»⁶. Με-

ΒΑΓΓΑΚΑΚΟΥ, «Πάτραι - Πάτρα», Πρακτικὰ τοῦ Α' ἐν Πάτραις τοπικοῦ συνεδρίου Ἀχαϊκῶν Σπουδῶν [=Πελοποννησιακά, Παράρτημα 1], ἐν Ἀθήναις, 1974, σ. 223 ἐπ., ἰδίως σ. 226-229.

3. Βλ. ΑΝ. ΓΟΥΔΑ, *Βίοι παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεψάντων ἀνδρῶν*, τόμ. Α' [Κληρός], ἐν Ἀθήναις, 1869, σ. 91-130, ἰδίως σ. 98.

4. Δ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, *Μελέτη περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ (1771-1826)*, ἐν Ἀθήναις: τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1916, σ. 21.

5. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας: Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ τῆς Μεγάλης του Γένους Σχολῆς 1454-1830*, ἐν Κωνσταντινουπόλει: ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ τυπογραφείου, 1883, σ. 175.

6. Γιὰ τὴ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου βλ. ὅπως ἐνδεικτικῶς: Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, *Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς μονῆς Γηροκομείου τῶν Πατρῶν*, Πάτραι, χ.ἐ., ἐκ τοῦ τυπογραφείου Θ. Κούκουρα, 1954 ὅπου γίνεται (σ. 6-67) μία πρώτη, ἀναγκαίως σύντομη, ἀναφορὰ στὸ ἐπίδιο δάνειο· ΤΟΥ ΔΙΟΥ, *Ἱστορικὸν λεξικὸν τῶν Πατρῶν*, Πάτραι: ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Κούλη, γ' ἐκδ., 1995, σ. 403-414· ΑΓ. ΤΣΕΛΙΚΑ, «Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς Γηροκομείου Πατρῶν», *Ἑλληνικά* 26 (1973) 282-295· Ν. Φ. ΤΟΜΠΡΟΥ, «Οἱ Μονές τῆς Ἀχαΐας καὶ οἱ ἐγκαταβιοῦντες τους: 1460-1715» σέ: ΕΛ. Γ. ΣΑΡΑΝΤΗ [ἐπιστ. ἐπιμ.], Δύση: Φραγκοκρατία - Βενετοκρατία - Α' Τουρκοκρατία, Πάτρα, 2010, σ. 237-268, ἐδῶ σ. 241· ΙΕΡΟΘΕΟΥ [ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ], *ἱεροδιακόνου, Ὅψεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῶν Πατρῶν. Τὸ ἱστορικὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Ἱερᾶς*

ταξύ αὐτῶν τῶν ἐγγράφων, ὑπάρχει καὶ ἓνα «*χρεωστικὸ γράμμα*», μὲ ἡμερομηνία 26 Ὀκτωβρίου 1820 (αὐκ'), ποῦ συντάχθηκε «ἐν Πάτραις» καὶ φέρει τίς «*ὑπογραφές*» τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ Δανιὴλ [Ρούσου ἢ Μπομπότα], ἡγουμένου τοῦ Γηροκομείου, καὶ τῶν ἱερομονάχων Ἀνθίμου καὶ Παρθενίου.

Μὲ αὐτὴ τὴ «*χρεωστικὴ ὁμολογία*» ὁ ἄνω ἡγούμενος τοῦ Γηροκομείου καὶ οἱ λοιποὶ μοναχοὶ ποῦ ἐγκαταβιώνουν σὲ αὐτὸ βεβαιώνουν ὅτι «*διὰ τὰς κατεπιγούσας χρείας καὶ ἀνάγκας*» τοῦ μοναστηρίου ἔλαβαν δανεικὰ μὲ μετρητὰ ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Π. Πατρῶν Γερμανὸ 5.000 γρόσια⁹, μὲ συμφωνημένο τόκο 12% γιὰ ἓναν ὀλόκληρο χρόνο.

Μονῆς Γηροκομείου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρχείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, (πολυγραφημένη) μεταπτυχιακὴ ἐργασία, 2016, σσ. 193. Γιὰ ἓνα σύντομο ἱστορικὸ τῆς Μονῆς βλ. ἄρθρο 1 τοῦ «Ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ Ἀνδρώας Κοινοβιακῆς Μονῆς Παναγίας Γηροκομιτισσῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν» [Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Ἐσωτερικοὶ Κανονισμοὶ Ἱερῶν Μονῶν Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος* (= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Α': Πηγές 3Α), ἐκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, 2002, σ. 568-569], σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο: «*Ἡ Ἱερὰ Μονὴ φέρεται ἰδρυθεῖσα κατὰ τὸν 9ο αἰῶνα. Παραδίδεται ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἀνάγονται εἰς τὸν 4ο αἰῶνα, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, υἱὸς τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου, ἐζήτησε, διὰ τοῦ πατρ' αὐτῶ δονκός Ἀρτεμίου, τὰ ἐν Πάτραις ἀποκειμένα σεπτὰ Λεῖψανα τοῦ αὐτοῦ μαρτυρήσαντος, ἐπὶ Σταυροῦ Χιαστοῦ, ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, διὰ τὰ μεταφερθῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔδραν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἀποθησαυρισθῶν εἰς τὸν φερώνυμον ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ αὐτοκράτορος (εἶτα ἅγιος) Ἀρτέμιος, κομιστῆς αὐτοκρατορικῆς χορηγίας, ἤρχισεν ἐργασίας κατασκευῆς ὑδραγωγίου τῆς πόλεως. Ἐπὶ τῇ ἐγκαταστάσει δὲ τῶν συνεργειῶν ἀνατολικῶς τῆς νῦν ὑφισταμένης Ἱ. Μονῆς, ἐτροφοδοτοῦντο μετὰ τῶν ἐργατῶν πτωχοὶ καὶ γέροντες περὶοικοὶ, ἔνεκα τούτου ἐξελίχθη εἰς ὑποτυπῶδες «γηροκομεῖον» ἀπηχοῦμενον μέχρι σήμερον εἰς τὴν ὀνομασίαν τῆς φερωνύμου «Μονῆς Γηροκομείου». Οὕτως ἡ Μονὴ ὑπῆρξε κατὰ τὸ παρελθὸν Σταυροπηγιακὴ, ὑποκειμένη εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Πυρποληθεῖσα δὲ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ ἀνατιναχθεῖσα ἀπεστερήθη τῶν χρυσοβούλων κ.λπ. ἱστορικῶν τίτλων αὐτῆς, ἀποτεφρωθέντων».*

7. Γιὰ τὴν προσωπικότητά του βλ. ΕΛ. Χ. ΜΑΡΙΝΕΛΛΗ, *Παναγία ἡ Γηροκομίτισσα. Τὸ ἱστορικὸ μοναστήρι τῆς Πάτρας*, Πάτρα: ἐκδ. Πελοπόννησος [= Ἀχαϊκὴ Βιβλιοθήκη], 2014 [ἀνατύπωση], σ. 51-62 [κεφ. Γ'].

8. Ὡς δάνειο ὀρίζεται «*ἢ δόσις ποσοῦ ἀναλωσίμων πραγμάτων, ἢ μεταβιβάζουσα τὴν κυριότητα αὐτῶν εἰς τὸν λήπτην, ὑποχρεούμενον εἰς τὴν ἀπόδοσιν οὐχὶ αὐτοουσίαν τῶν ληφθέντων, ἀλλὰ μόνον ἴσου ποσοῦ πραγμάτων τοῦ αὐτοῦ εἶδους*»: βλ., ἀπὸ τῆ βιβλιογραφία τῆς ἐποχῆς, Π. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἀστικὸν δίκαιον τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν καθ' ὅσον ἰσχύει νῦν ἐν Ἑλλάδι*, Βιβλίον πέμπτον, Ἐνοχικὸν δίκαιον, ἐν Ἀθήναις, 1856, σ. 185.

9. Βλ. γενικῶς γιὰ τὸ τουρκικὸ γρόσι (gurus), ΕΥΤ. Δ. ΛΙΑΤΑ, *Φλωρία δεκατέσσερα στένον γρόσια σαράντα. Ἡ κυκλοφορία τῶν νομισμάτων σπὸν ἑλληνικὸ χῶρο, 15ος -19ος αἰ.*, [= Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἑρευνῶν ΕΙΕ, 58], Ἀθήνα, 1996, σ. 105 ἔπ. καὶ passim. Γιὰ τὴν ἀξία τῶν γροσίων, τὰ ὁποῖα «*πασιδήλως ἦταν νόμισμα ἰδανικόν*» (ἔτσι Ἀρείου Πάγου 15/1841), βλ. Ν. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΠΕΙΡΑ, *ἡγουν μικρὸν κατὰ στοιχεῖον εὐρετήριον τῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου νομολογίας*,

Τὸ ἄνω ποσό, «*τὸ τε κεφάλαιον καὶ διάφορον (τόκο)*», ἀποδέχονται νὰ πληρώσουν στὸν Πανιερώτατο «*εἰς τὴν διορίαν τοῦ ὀλοκλήρου χρόνου*». Σὲ περιπλοκή πού παρέλθει ἄπρακτη ἢ ἐν λόγῳ διορία καὶ τὸ χρέος δὲν ἐξοφληθεῖ «*κατὰ τὴν συμφωνίαν καὶ ὑπόσχεσιν*», θὰ ἐξακολουθήσει αὐτὸ νὰ ὀφείλεται καὶ στὸ μέλλον μὲ τὸν συμφωνημένο τόκο «*μέχρι τῆς τελείας αὐτῶν ἐξοφλήσεως καὶ ἀποπληρώσεως ἄνευ τινὸς προφάσεως καὶ αἰτιολογίας*». Πρὸς ἀπόδειξη, συντάχθηκε τὸ ἐν λόγῳ χρεωστικὸ γράμμα, «*ἐνσφραγισμένο τῇ Τερχᾶ σφραγίδι τοῦ Μοναστηρίου*» καὶ δόθηκε «*εἰς χεῖρας*» τοῦ Πανιερωτάτου «*εἰς ἀσφάλειαν*».

II. Τὸ ἔγγραφο, κατὰ ρητὴ ἄλλωστε μνεία, ἀποτελεῖ ὁμολογία¹⁰, δηλαδή ἔγγραφο γιὰ τὴ σύναψη δανείου. Συντασσόταν, ὅπως ἡ παροῦσα, μὲ τὸν τύπο χρεωστικῆς ἀποδείξεως.

A'. Ἡ παροῦσα ὁμολογία, ὅπως φαίνεται, ἔχει συνταχθεῖ εἰς διπλοῦν. Καὶ τοῦτο, διότι ἂν καὶ ἀναφέρεται (στίχ. 17) ὅτι τὸ χρεωστικὸ αὐτὸ ἔγγραφο εἶναι «*ἐνσφραγισμένον τῇ Τερχᾶ σφραγίδι τοῦ Μοναστηρίου ἡμῶν*», οὐδεμία σφρα-

---

ἐν Ἀθήναις: ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. Κασσανδρέως, Μέρος Πρῶτον [περιέχον τὰς πολιτικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἀποφάσεις], τόμ. Δ', 1872, σ. 2572, § 8. Νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι τὰ γρόσια, ὡς τουρκικὸ νόμισμα, καταργήθηκαν ἀπὸ τὴν κυκλοφορία μὲ τὸ ἀπὸ 17/29 Αὐγούστου 1833 Διάταγμα τῆς Ἀντιβασιλείας (Ε.τ.Κ. ἀριθ. φύλλ. 25/21.8 [2.9.] 1833), τὸ ὁποῖο, σύμφωνα μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 ἄρθρο του, «*ἐμβαίνει εἰς πλήρη ἐνέργειαν ἀπὸ 1 (13) Ὀκτωβρίου*» 1833. Εἶχε προηγηθεῖ τὸ ἀπὸ 8/20.2.1833 Διάταγμα (Ε.τ.Κ. ἀριθ. φύλλ. 3/28.2 [12.3] 1833) μὲ τὸ ὁποῖο ἀποφασίσθηκε ἡ μὴ ἀποδοχὴ τῶν ξένων νομισμάτων στὰ βασιλικά ταμεῖα καὶ προσδιορίστηκε ἡ διατίμηση αὐτῶν πρὸς τὸ νέο ἑλληνικὸ νόμισμα, τὴ δραχμὴ. Σὲ αὐτὸν τὸν προσδιορισμὸ ἀπουσίαζε ὀποιαδήποτε ἀναφορὰ στὰ τουρκικὰ νομίσματα καὶ ἐξ αὐτοῦ ἡ βαναυρικὴ ἀντιβασιλεία περίμενε ὅτι οἱ ὑπήκοοι τοῦ κράτους «*ἤθελαν παρακινήθῃ ἐκ τούτου νὰ μὴ δέχωνται αὐτὰ [τὰ τουρκικὰ, δηλαδή, νομίσματα] εἰς τὴν ληψοδοσίαν των*» [= δοσοληψία, ἀλισβερίσι, affaires commerciales, βλ. σχετικῶς Ε. ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ & Α. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, «*Τὰ λογιστικὰ κατάστιχα τῆς Μονῆς Σίμωνος Πέτρος*» σέ: Φ. ΤΟΛΟΥΔΗ (ἐπιμ.), *Πρακτικὰ ΔΒ'* Πανελληνίου Ἱστορικοῦ Συνεδρίου, 27-29 Μαΐου 2011, Θεσσαλονίκη: Ἑλληνικὴ Ἱστορικὴ Ἐταιρεία, 2012, σ. 13-42, ἐδῶ σ. 14, ὑποσημ. 5]. Ὡστόσο, ἡ, παρὰ τὴν προσδοκία, εἰσαγωγὴ μεγάλης ποσότητος τουρκικῶν νομισμάτων, ἐπέβαλε τελικῶς τὴν ἔκδοση τοῦ ἄνω ἀπὸ 17/29 Αὐγούστου 1833 Διατάγματος «*Περὶ ἀπαγορεύσεως τῶν τουρκικῶν νομισμάτων*».

10. Πρόκειται γιὰ τὴν «*ἔγγραφον ὑπόσχεσιν τῶν δανειζομένων*» (ἔτσι Σκ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ, *Λεξικὸν τὴν καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς διαλέκτου*, μεθρομηνευμένης εἰς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν καὶ τὸ γαλλικὸν μετὰ προσθήκης γεωγραφικοῦ πίνακος τῶν νεωτέρων καὶ παλαιῶν ὀνομάτων, ἐν Ἀθῆναις, 1835, σ. 203 in fine), ἄλλως τὴν «*ὑπόσχεση τοῦ χρεώστη*» (βλ. JOHANN-ADOLF E. SCHMIDT, *Ἐπίτομον Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*, ἐν Ἀθῆναις: ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Ἐμ. Ἀντωνιάδου, 1851, σ. 889 καὶ 1349), συνελόντι εἰπεῖν πρόκειται γιὰ πρᾶξιν ἀναγνωρίσεως χρέους καὶ ἀναδοχῆς βάρους, μὲ τὴν ὁποία οἱ δανειζόμενοι ἀναγνωρίζουν τὴν ὀφειλὴν τους καὶ ὑπόσχονται τὴν ἀποπληρωμὴν της. Πρβλ. Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, «*Ἀνέκδοτα νομικὰ ἔγγραφα Πατρῶν τῆς τελευταίας Τουρκοκρατίας*», *Ὁ Ἑρασιπότης*, τόμ. Η', τευχ. 44, 1970, σ. 54-73, ἐδῶ σ. 58, ὁ ὁποῖος,

γίδα έχει τεθεί σέ αυτό. Ἀντ' αὐτῆς, στήν ἀρχή τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχει ἡ ἔνδειξη (Τ.Σ.) [=τύπος σφραγίδος], ἡ ὁποία βεβαιώνει ὅτι στό ἄλλο ἔγγραφο ἔχει τεθεῖ ἡ μοναστηριακή σφραγίδα¹¹. Ἐπομένως, πλὴν τῆς ὁμολογίας πού ἐδῶ ἐκδίδεται, πρέπει νά ὑπῆρχε καί ἓνα ἀκόμη πρωτότυπό τῆς ἴδιας ὁμολογίας, στό ὁποῖο θά εἶχε τεθεῖ στήν οἰκεία θέση ἡ σφραγίδα τῆς Μονῆς τοῦ Γηροκομείου¹². Τό ἓνα ἐξ αὐτῶν παραδόθηκε «εἰς χεῖρας» τοῦ δανειστή (Π. Πατρῶν Γερμανοῦ) «εἰς ἀσφάλειαν» καί τὸ ἄλλο, μέ τὴν ἐπίσημη σφραγίδα, θά πρέπει νά διαφυλάχθηκε στό ἀρχεῖο τοῦ χρεώστη (Μονῆς τοῦ Γηροκομείου). Στό συμπέρασμα αὐτὸ καταλήγει κανεῖς, ἔχοντας ὡς δεδομένο ὅτι στὸν δανειστή Μητροπολίτη Π. Πατρῶν Γερμανοῦ παραδόθηκε ἡ ὁμολογία πού ἐδῶ δημοσιεύεται, ἤτοι χωρὶς τὴ σφραγίδα, ἀλλὰ μέ τὴν ἔνδειξη (Τ.Σ.), ἀφοῦ αὐτὴ βρέθηκε στήν κατοχή τοῦ ἀνηψιοῦ καί κληρονόμου τοῦ Περικλῆ Καλαμογδάρη, ὅπως τοῦτο προκύπτει μέ βάση τὴν ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1840 ἐπιστολὴ¹³ τοῦ τελευταίου πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία γιὰ τὴν ἐν λόγῳ ὑπόθεση.

Β'. Ἡ ὁμολογία συνυπογραφόταν ἀπὸ τρεῖς συνήθως μάρτυρες¹⁴, «διὰ νά ᾄναι πιστὴ, καί νά μὴ ἔχη καμμίαν ἀντιλογίαν ἢ διαβολὴν»¹⁵. Αὐτὸ ὅμως δὲν τη-

ἐκδίδοντας ἓνα ἀναγνωριστικὸ τῆς κυριότητος ἐλαιοδένδρων ἔγγραφο τῆς 30 Αὐγούστου 1759, ἀποδίδει στὸν ὄρο «ὁμολογία» τὴν ἔννοια τοῦ «συμφωνητικοῦ ἐγγράφου».

11. Ἡ σφραγίδα ἦταν ἓνα ὄργανο ἀπὸ ξύλο, πέτρα ἢ μέταλλο μέ ἐγγάρακα ἢ ἀνάγλυφα γράμματα καί σύμβολα, τὰ ὁποία ἀποτυπώνονταν ἐπάνω σέ χαρτί, ἀφοῦ πρῶτα πιεζόταν ἐπάνω σέ ἐμποτισμένο μέ μέλανι στρώμα. Ἡ σφράγιση τῶν μοναστηριακῶν ἐγγράφων δηλοποιούσε τὴ γνησιότητά τους. Ἡ παντελής ἔλλειψη τῆς σφραγίδας ἐπὶ ὁμολογιῶν μποροῦσε νά ἐξηγηθεῖ ποικιλοτρόπως... Εἶτε θεωροῦνταν περιττή, καθὼς ὑπέγραφε ὁ ἡγούμενος καί οἱ «σὺν αὐτῷ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί» εἶτε βρισκόταν στὰ χέρια κάποιου μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος τυχὸν διαφωνοῦσε μέ τὴ σύναψη τῆς γραπτῆς ὁμολογίας... (Ἔτσι Γ. ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΣ, *Ἡ σφραγίδα τοῦ Μοναστηριοῦ* [τῆς Ρούστιανης], χ.χρ., ἀδημ., πού ἀφορᾶ σέ χρεωστικὴ ὁμολογία τῆς 1 Ἰουνίου 1827, ἡ ὁποία ὑπογράφεται ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς Ἰωάννικο καί Δαυίδ).

12. Βλ. ἀντίστοιχες παρατηρήσεις ἀπὸ τὸν Γ. Α. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟ, *Νομικὰ ἔγγραφα Σίφνου τῆς συλλογῆς Γ. Μαριδάκη* (1684-1835) μετὰ συμβολῶν εἰς τὴν ἔρευνα τοῦ μεταβυζαντινοῦ Δικαίου, [=Μνημεῖα τῆς ἐλληνικῆς Ἱστορίας, τόμ. Γ', τεῦχ. 1, Νομικὰ ἔγγραφα τῆς Ἑλλάδος τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας], ἐν Ἀθήναις: Γραφεῖον δημοσιευμάτων Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1956, σ. 65.

13. Βλ. πὺ ἀτάω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφα, ἀριθ. 2 [Π].

14. Βλ. ΚΡ. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗ, «Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Παύλου. Κατάλογος τοῦ Ἀρχείου», *Σύμμεικτα* 4 (1981) 251-300, ἐδῶ 292, ὅπου καταλογραφεῖται ἡ ἀπὸ 1 Ἰουνίου 1783 χρεωστικὴ ὁμολογία ἀντιπροσώπων τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἡ ὁποία φέρει «13 ὑπογραφές μαρτύρων». Πρβλ. Γ. Α. ΜΕΓΑ, «Ζητήματα ἐλληνικῆς λαογραφίας», *Ἐπετηρὶς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, ἐν Ἀθήναις, 1939, σ. 99 ἔπ., ἐδῶ σ. 118, ὁ ὁποῖος καθιστᾶ ἐρευνήτεο ἐὰν «εἶναι ἀναγκαῖοι οἱ μάρτυρες, ὅταν ἡ ὁμολογία γραφῆ διὰ χειρὸς τοῦ δανειζομένου».

15. Βλ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ, Ἐπισκόπου Καμπανίας, *Πρόχειρον Νομικόν*, νῦν τὸ πρῶτον τύπος ἐκδι-

ρείτο παντοτε¹⁶, χωρίς τούτο να ἐπιδρᾷ στήν ἐγκυρότητα τῆς ὁμολογίας¹⁷. Τὸ χρεωστικὸ ἔγγραφο ποῦ ἐκδίδεται ἐδῶ δὲν φέρει τὴν ὑπογραφή οἰουδήποτε μάρτυρα¹⁸. Σημειωτέον, πάντως, ὅτι στήν ἀπὸ 29 Νοεμβρίου 1831 χρεωστικὴ ὁμολογία τῆς ἴδιας ὡς ἄνω Μονῆς τοῦ Γηροκομείου σχετικῶς μὲ δάνειο τῆς τελευταίας, ἐκ ποσοῦ 50 γαλλικῶν νομισμάτων, ἀπὸ τὸν τότε πρόξενο τῆς Μ. Βρετανίας Γ. Κρόου ἢ Κρόβ (Crow)¹⁹, ἡ ὁποία ἐπίσης διασφύζεται, ὡς ἀντίγραφο, στὸν μὲ ἀριθ. 262 Φάκελο τοῦ Ἀρχείου τῶν Μοναστηριακῶν (ΓΑΚ)²⁰ καὶ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν ἡγούμενο τοῦ μοναστηρίου Δανιὴλ²¹ καὶ τοὺς «σὺν αὐτῷ μοναστηριακοὺς», παρίσταται καὶ ὁ μάρτυρας Σ. Ἀλεξανδρόπουλος, ἐνώπιον μάλιστα τοῦ ὁποίου ἔγινε αὐθημερὸν ἡ καταβολὴ τοῦ δανείσματος.

Γ'. Ἡ συγκεκριμένη ὁμολογία περιέχει δήλωση τῶν «κάτωθι γεγραμμένων, τοῦ τε ἡγουμένου τοῦ Μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Γηροκομείου καὶ λοιπῶν ἐν αὐτῷ μοναζόντων» ὅτι ἔλαβαν δάνειο 5.000 γρόσια ἀπὸ τὸν Π. Πατρῶν Γερμανό «διὰ τὰς κατεπειγούσας χρεῖας καὶ ἀνάγκας τοῦ αὐτοῦ Μο-

---

δόμενον ἐκ χειρογράφου ἐπιμελῶς κεκαθαρισμένον μετὰ προσθήκης διαφόρων παραπομπῶν καὶ σημειώσεων ἐρμηνευτικῶν τοῦ κειμένου, Ὑπὸ Ε. Γρ. ΤΑΠΕΙΝΟΥ καὶ Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, ἐν Κωνσταντινουπόλει: ἐκ τοῦ τυπογραφείου Α. Μασούρη, 1887, σ. 209 [Πολιτικὸς νόμος, Βιβλίο ΚΣΤ': *Περὶ ὁμολογιῶν, μαρτύρων, ὄρκων καὶ ἐγγρητῶν*]. Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Θεοφίλου συντάχθηκε τὸ ἔτος 1788.

16. Ἔτσι, ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ.π., σ. 55. Πρβλ. ΤΟΝ ΙΔΙΟ, *ibid.*, σ. 64, ὅπου παραθέτει τὴν ἀπὸ 22 Ἰουλίου 1812 ὁμολογία τῆς κοινότητος τῆς νήσου Μήλου (ἀριθ. ἐγγράφου 15 in fine), ἡ ὁποία δὲν προσυπογράφεται ἀπὸ μάρτυρες, τὴν ἀναγκαιότητα παρουσίας τῶν ὁποίων, ἄλλωστε, ὁ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ (σ. 70) ζοηρῶς ἀμφισβητεῖ ἐπὶ ὁμολογιῶν ποῦ ἐκδίδονται ἀπὸ κοινότητες. Ἀναλογικῶς, τὸ ἴδιο θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηριχθεῖ ὅτι ἰσχύει καὶ στήν περίπτωση ὁμολογιῶν ποῦ ἐκδίδονται ἀπὸ Μονές.

17. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ.π., σ. 73.

18. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ στήν ἄνω ἀπὸ 1 Ἰουνίου 1827 ὁμολογία τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς τῆς Ρούσιανης, γεγονός τὸ ὁποῖο δὲν ἐμπόδισε τὸν Ἐπαρχο Φθιώτιδος νὰ βεβαιώσει τὴ γνησιότητά τῆς (ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΣ, ὁ.π.). Ἀντιθέτως, λόγου χάρι, ἡ ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου 1820 χρεωστικὴ ὁμολογία τοῦ καθηγουμένου τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῶν Νεξερῶν τῆς Χρυσοποδαρίτισσας (Πατρῶν), ἐκ ποσοῦ 600 γροσίων, ὑπογράφεται καὶ ἀπὸ τὸν μάρτυρα Ἀναγνώστη Παπανικολόπουλο (Α. ΤΣΕΛΙΚΑΣ, *Τὰ δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα τῶν μοναστηρίων Ὀμπλοῦ, Χρυσοποδαρίτισσης, Ἁγίων Πάντων καὶ Γηροκομείου Πατρῶν* [1712-1855], διπλωματικὴ ἔκδοση [= Δελτίο τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Παλαιογραφικοῦ Ἀρχείου, Θ'], Ἀθήνα: Μορφωτικὸ Ἴδρυμα Ἑθνικῆς Τραπέζης, 2000, ἀριθ. ἐγγράφου 172 [Ὁμολογία δανείου], σ. 183-184).

19. Μετέβη στήν Πάτρα τὸ ἔτος 1830, βλ. Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, *Ἱστορικὸν λεξικὸν κ.λπ.*, ὁ.π., σ. 1080.

20. ΓΑΚ Φάκελος (ἐφεξῆς: Φ)262 /Λήψη [στὸ ἐξῆς: Λήψη] 6/7.

21. Πρόκειται γιὰ τὸν Δανιὴλ [Ρούσο ἢ Μπομπότα], ὁ ὁποῖος ὑπογράφει καὶ τὴν ἐδῶ ἐκδιδόμενη ὁμολογία τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1820 πρὸς τὸν Π. Πατρῶν Γερμανό, καθὼς διετέλεσε ἡγού-

ναστηρίου»²². Ζήτημα γεννᾶται, ἐν προκειμένῳ, κατὰ πόσον ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ λοιποὶ μοναχοὶ μποροῦσαν νὰ δεσμεύουν μὲ τὶς ἐνέργειές τους τὸ «νομικὸ πρόσωπο» τῆς Μονῆς.

Εἶναι γεγονός ὅτι τὸ ὀθωμανικὸ δίκαιο ἀγνοοῦσε τὴν ἔννοια τοῦ νομικοῦ προσώπου, ἡ ὁποία ἄλλωστε ἀποτελεῖ δημιούργημα τῆς νεώτερης γερμανικῆς ἐπιστήμης τοῦ 19ου αἰῶνα²³. Κατὰ τὴ βυζαντινὴ δὲ περίοδο οἱ Μονές ἀναλαμβάναν, ὡς ἐνώσεις προσώπων, ὑποχρεώσεις καὶ ἀσκούσαν δικαιώματα· δὲν εἶχαν ὅμως ἀποκτήσει νομικὴ προσωπικότητα (ιδιωτικοῦ ἢ δημόσιου δικαίου)²⁴, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι δὲν συνιστοῦσαν νομικὰ μορφώματα, ἀνεξάρτητα τῶν μελῶν πὺν συγκροτοῦσαν τὴν ἐγκαταβιοῦσα μοναστικὴ ἀδελφότητα (ἀρχὴ τῆς αὐτοτέλειας ἢ τοῦ χωρισμοῦ, *Trenungsprinzip*)²⁵. Ἐπομένως, οἱ ἐν Ἑλλάδι ὀρθόδοξες Μονές ἀποτελοῦσαν ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑποκείμενα δικαίου καὶ συνεπῶς ἐκπροσωποῦνταν στὶς συναλλαγές ἀπὸ τὸν ἡγούμενο, ὡς προεστῶτα τῆς μοναστικῆς ἀδελφότητας. Ἐξ αὐτοῦ, τὰ σχετικὰ ἔγγραφα φέρουν τὴν ὑπογραφή τοῦ ἡγουμένου καὶ συνήθως κάποιων ἐκ τῶν λοιπῶν μοναχῶν τῆς οἰκείας Μονῆς²⁶, οἱ ὁποῖες (ὑπογραφές) δεσμεύουν τὴ Μονή, ὡς σύνολο τῶν μονα-

---

μενος τοῦ Γηροκομείου τὸ διάστημα 1819-1833 (ΜΑΡΙΝΕΛΛΗΣ, *Παναγία ἢ Γηροκομίτισσα*, ὅ.π., σ. 150).

22. Γιὰ τὴ συνήθεια νὰ χρησιμοποιεῖται ἡ ἐν λόγῳ φράση ὡς αἰτιολογία λήψεως τοῦ δανείου, βλ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟ, ὅ.π., σ. 62-64.23. Βλ. Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Τὸ δίκαιον τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἀπὸ τοῦ 9ου μέχρι καὶ τοῦ 12ου αἰῶνος*, Ἀθήνα: Α. Ν. Σάκκουλας, 1979, σ. 265 ἑπ., ἐδῶ σ. 266-267.

24. Αὐτὸ συνέβη μὲν τὸ 1969 (ἄρθρο 1 § 4 Ν.Δ. 126/1969: «[...] αἱ Ἱερὰ Μονὰ ... εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου»), ρύθμιση τὴν ὁποία ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ ἰσχύων Καταστατικὸς Χάρτης (ἄρθρο 1 § 4 Ν. 590/1977: βλ τὸ κείμενο σὲ Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, *Θεμελιώδεις διατάξεις σχέσεων Κράτους - Θρησκευμάτων. Κείμενα καὶ σχόλια* [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Α': Πηγές, 1], γ' ἐκδ. (Συστηματοποίηση καὶ κωδικοποίηση), Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη: Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 2016, σ. 86 = ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Καταστατικὴ νομοθεσία Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, Ἐκκλησίας Κρήτης, Ἁγίου Ὁρους, Ἐκκλησίας Κύπρου*, Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη: Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 2012, σ. 4), ὁ ὁποῖος ὅμως προσδιορίζει καὶ περιορίζει τὴ νομικὴ προσωπικότητα, μετὰξὺ ἄλλων καὶ τῶν Μονῶν, μόνον στὶς νομικὲς τους σχέσεις ('Ἐτσι, Ι. Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ, *Ἡ διαπάλη νομιμότητας καὶ κανονικότητας καὶ ἡ θεμελίωση τῆς ἐναρμονισέως τους*, Ἀθήνα: Α. Ν. Σάκκουλας, 1994, σ. 75).

25. Θ. Δ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, «Ἡ τύχη τῆς περιουσίας τῶν διαλελυμένων Μονῶν», *Νομοκανονικὰ* 1/2008, σ. 43-72, ἐδῶ σ. 47 ἑπ. = *Ἐκκλησία* 86 (2009) 185 ἑπ.

26. Βλ. Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, *Ἀνέκδοτα ἔγγραφα κ.λπ.*, ὅ.π., σ. 63, ὅπου δημοσιεύεται, ὑπὸ τὸν ἀριθ. 8, τὸ ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1790 μισθωτήριον ἔγγραφο, μὲ ἕναν ἐκ τῶν συμβαλλομένων τῆ Μονῆ τοῦ Ὁμπλοῦ, ἡ ὁποία ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τὸν καθηγούμενο Ἀρσένιο «μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀσιωτάτων πατέρων». Πρβλ. *ibid.*, τὴν ἀπὸ 13 Μαΐου 1795 σύμβαση ἀνταλλαγῆς ἀκι-

ζόντων σὲ αὐτή, ὅπως συμβαίνει καὶ ἐν προκειμένῳ. Εἶναι διαφορετικὴ βεβαίως ἢ περιπτωση πού ἠγοῦμενος συνάπτει, ἔστω καὶ πρὸς ἐκπλήρωση χρέους τῆς Μονῆς, ἀτομικὸ δάνειο, ὁπότε ἢ ἀποπληρωμὴ τοῦ τελευταίου βαρύνει ἀποκλειστικῶς τὸν ἴδιο²⁷.

3. Ἡ διεκδίκηση τῶν δανεικῶν

Μετὰ ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ (1826), ἡ ἐν λόγῳ «*χρεωστικὴ ὁμολογία*» περιῆλθε κατὰ κληρονομία στὸν ἀνιψιό του Περικλῆ Γ. Καλαμογάρτη, γιὸ τῆς ἀδελφῆς του Χρυσάνθης, πού τὸν ἀπέκτησε ἀπὸ τὸν γάμο της μὲ τὸν Γεώργιο Καλαμογάρτη²⁸. Ἔτσι, στίς 28 Ὀκτωβρίου 1840 ὁ Περικλῆς

νίτων, στὴν ὁποία παρίστανται, ἀπὸ τὴ μία μεριά, «οἱ πατέρες του [...] Ἱεροῦ μοναστηρίου [τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου Ὁμπλιπίσεως]» (σ. 66-67) καὶ τὸ ἀπὸ 3 Σεπτεμβρίου 1809 πωλητήριο ἀκινήτου, πού μεταβιβάζεται πρὸς «τοὺς πατέρας τοῦ Ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Ὁπλιτιανῆς, κοινῶς Ὁμπλοῦ, τὸν τε καθηγούμενον κὺρ Παρθένιον ἱερομόναχον καὶ τοὺς ἱερομόναχους Κύριλλον, Γρηγόριον, Γερμανὸν καὶ λοιποὺς πατέρας» (σ. 68-69). Ἔτσι, ἐκ μέρους τῆς Μονῆς συμβάλλονται οἱ πατέρες τοῦ μοναστηρίου (ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, ὁ.π., σ. 71). Πρὸβλ. Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, «Ὁ πατρὶνὸς διδάσκαλος μοναχὸς Ἀββακούμ», *Πελοποννησιακά*, τόμ. Η', 1971, ἐδῶ σ. 134-135, ὅπου μὲ τὸ ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1837 συμφωνητικὸ ἢ Ἱ. Μονῆ τοῦ Ὁμπλοῦ [Πατρῶν], καὶ συγκεκριμένως «Οἱ ὑποφαινόμενοι Καθηγούμενος καὶ λοιποὶ πατέρες τῆς Ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ὁμπλοῦ» παραχωρεῖ στὸν μοναχὸ καὶ διδάσκαλο Ἀββακούμ «τόπον τῆς εἰρημένης μονῆς κείμενον εἰς τὴν Ἐπάνω πόλιν τῶν Πατρῶν κατὰ τὴν ποτε ἐνορίαν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου», προκειμένου νὰ οἰκοδομηθεῖ ἐκεῖ «ἐν ὀσπίτιον», γιὰ νὰ κατοικεῖ σὲ αὐτὸ καὶ «νά συνάξῃ καὶ παιδιὰ [...] διὰ νὰ παραδίῃ εἰς αὐτὰ μαθήματα».

27. Χαρακτηριστικὸ πρὸς τοῦτο παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου 1820 ὁμολογία δανείου, τὴν ὁποία ἐξέδωσε ὁ ἠγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τῶν Νεζερωῶν τῆς Χρυσσοποδαρίτισσας (Πατρῶν), Νικηφόρος (ΤΣΕΛΙΚΑΣ, *Τὰ δικαιопρακτικὰ ἔγγραφα κ.λπ.*, ὁ.π., ἀριθ. ἐγγράφου 172, σ. 183-184). Μὲ αὐτὴ ὁ ἠγούμενος δηλώνει ὅτι ἔλαβε δανεικὰ ἀπὸ τὸν Χριστόδουλο Λόντο, «διὰ χρέους τοῦ μοναστηρίου», 600 γρόσια, τὰ ὁποία, ὡς χρέος του, ὑπόσχεται νὰ ἀποπληρώσει ἐντὸς ἐξάμηνης προθεσμίας καὶ «εἰς ἀσφάλειαν» ἐξέδωσε τὴν «*παροῦσαν [του] χρεωστικὴν ὁμολογίαν*». Στὴν περιπτωση πού τὸ δάνειο συνάπτει ἡ Μονὴ συνολικῶς, ἤτοι τὸ σύνολο τῶν μοναζόντων σὲ αὐτήν, ὅπως ἐν προκειμένῳ, καὶ ἐπομένως πρόκειται γιὰ κοινὸ καὶ ὄχι ἀτομικὸ χρέος, χρησιμοποιεῖται στὸ ἀντίστοιχο χρεωστικὸ ἔγγραφο *πληθυντικὸς ἀριθμὸς κατὰ τὴ διατύπωση* (βλ. στὴν προκειμένη ἀπὸ 26 Ὀκτωβρίου 1820 ὁμολογία τῆς Μονῆς Γηροκομείου, πὺ κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφα, ἀριθ. 1, α') «*Διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν*» [στίχ. 1, β') «*δηλοποιούμεν, ἡμεῖς οἱ κάτωθι γεγραμμένοι, ὅτε ἠγούμενος τοῦ Μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τοῦ Γηροκομείου καὶ λοιποὶ ἐν αὐτῷ μονάζοντες*» [στίχ. 2-4], γ') «*ἐλάβαμεν δανεικῶς εἰς μετρητὰ*» [στίχ. 5], δ') «*ἅτινα ὑποσχόμεθα πληρῶσαι*» [στίχ. 9], ε') «*εγένετο τὸ παρὸν χρεωστικὸν ἡμῶν γράμμα*» [στίχ. 16]).

28. Βλ. ΠΩΤΑ ΚΑΪΚΑ-ΜΑΝΤΑΝΙΚΑ, *Τὸ πτερόν εἰς τὸν πῖλον. Οἱ γνωστοὶ - ἄγνωστοι Πατρινοὶ καὶ ἡ πολυεθνικὴ κοινωνία τῆς Πάτρας* (1880-1920), Πάτρα: ἔκδ. Γ. Πικραμένος, τόμ. Α', 2009,

Καλαμογδάρης άπευθύνει μία έπιστολή²⁹ πρὸς τὴ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἡ ὁποία ἀποκεῖται ἐπίσης στὸν ἄνω μὲ ἀριθ. 262 Φάκελο τῶν ΓΑΚ. Μὲ αὐτὴν θυμίζει ὅτι ἡ διατηρούμενη³⁰ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου χρωστοῦσε στὸν Π.

σ. 75 καὶ ΑΝΔΡΕΑ ΤΣΙΛΙΡΑ [έπιμ.], *Δημοτικὲς ἐκλογὲς στὴν Πάτρα* [= Ἀρχαϊκὴ Βιβλιοθήκη], Πάτρα: ἐκδόσεις «Πελοπόννησος», 2014, σ. 23. Στὶς βουλευτικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1881 ἐκλέχθηκε, τρίτος κατὰ σειρά, βουλευτὴς τῆς Ἐπαρχίας Πατρῶν μὲ 5.149 ψήφους (έφημερίς «Φορολογούμενος», ἔτ. Π, ἀριθ. φύλ. 379 τῆς 24 Δεκεμβρίου 1881). Πρὸβλ. Ν. ΜΠΑΚΟΥΝΑΚΗ, *Πάτρα 1828 - 1860, Μία ἑλληνικὴ πρωτεύουσα στὸν 19ο αἰῶνα*, Ἀθήνα: ἔκδ. Καστανιώτη, β' ἔκδ., 1995, σ. 79, ὅπου τὸ γενεαλογικὸ δέντρο τῆς οἰκογένειας Καλαμογδάρη.

29. Βλ. πὸ κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφο, ἀριθ. 2 [Π].

30. Ὁ Φ/262 τοῦ Ἀρχείου τῶν Μοναστηριακῶν (ΓΑΚ) περιέχει ἰδιαιτέρως διαφωτιστικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ πὺς ἡ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου ἐπαναχαρακτηρίστηκε ἀπὸ τὴν Ἀντιβασιλεία ὡς *διατηρούμενη*. Εἶναι γνωστὸ ὅτι μὲ τὸ ἀπὸ 25.9/7.10.1833 Διάταγμα τῆς ὑπὸ τὸν G. L. von Maurer Ἀντιβασιλείας «*Περὶ τῶν ἐν τῷ Βασιλείῳ μοναστηρίων*» (βλ. τὸ κείμενο σὲ Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, *Τὰ μοναστηριακὰ κ.λπ.*, ἐν Ἀθήναις, 1859, σ. 77-79), καθορίσθηκαν ὡς μὴ διατηρήτέα καὶ διαλύθηκαν τὰ μοναστήρια, στὰ ὁποία μόναζαν ὄχι περισσότεροι ἀπὸ ἕξι μοναχοὶ (Γιὰ τὸ κῦρος τοῦ διατάγματος, λόγῳ τῆς μὴ δημοσιεύσεώς του στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, βλ. Θ. Δ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, «*Ἡ τύχη τῆς περιουσίας κ.λπ.*, ὅ.π.). Αὐτὸ ἐγινε ἐπὶ τῆ βάσει συγκεκριμένων καταλόγων τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποιοὶ συνυποβλήθηκαν μὲ τὸ ἀπὸ 19 Αὐγούστου 1833 ἔγγραφο τῆς πρὸς τὴ Γραμματεία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν (βλ. σχετικῶς Σπ. ΚΟΚΚΙΝΗ, *Τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος*, β' ἔκδ, 1999, σ. 223-232). Στὰ τελευταῖα ἀνήκε καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου, ἡ ὁποία δὲν πληροῦσε τότε τὸ ἄνω ἀριθμητικὸ κριτήριον (Κατάλογος [B], ἐπαρχία Π. Πατρῶν, αὔξ. ἀριθ. 47: *τοῦ Γηροκομείου* σὲ ΚΟΚΚΙΝΗ, ὅ.π., σ. 227). Τὸ γεγονός αὐτὸ προκάλεσε σφοδρὲς ἀντιδράσεις στὴν τοπικὴ κοινωνία τῶν Πατρῶν, ἡ ὁποία ἄσκησε κάθε εἶδους πίεση πρὸς τὸν Βασιλεῖα Ὅθωνα προκειμένου αὐτὸς νὰ ἀνακαλέσει τὴν ἀπόφαση περὶ διαλύσεως τῆς Μονῆς (βλ. τὸ ἱστορικὸ τῶν ἐνεργειῶν σὲ ΜΑΡΙΝΕΛΛΗ, *Παναγία ἡ Γηροκομίτισσα*, ὅ.π., σ. 63-72). Ἀπὸ τὴν πλοῦσια σχετικῶς ἀλληλογραφία, ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀπὸ 30 Ἀπριλίου 1836 ἐπιστολὴ (ΓΑΚ Φ 262/ ἔγγραφο 27), ἡ ὁποία ὑπογράφεται ἀπὸ 340 (!) κατοίκους τῶν Πατρῶν καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὴν «Ἱ. Σύνοδο τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος». Ἐκεῖ ἐπισημαίνεται ὅτι οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς Γηροκομείου, τὴν ὁποία ἡ «*βάρβαρος καταστροφικὴ χεῖρ* [τῶν Τούρκων] *κατηράνισε μέχρι θεμελίων*», διασκορπίστηκαν τῆδε κακεῖσε. Ἐξ αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐλευθέρωση τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν ἀπὸ τὸν Γάλλο στρατάρχη Μαζὼν (1828), ἐπανῆλθε «*ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἱεροῦ καταγωγίου*» ὁ Ἠγούμενος π. Δανιὴλ μὲ ἄλλους τρεῖς, ἐνῶ, ἀπὸ τοὺς λοιποὺς, ἄλλοι βρισκόνταν, ἤδη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, στὰ μέρη τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας «*διὰ συνδρομὰς*» καὶ ἄλλοι διασκορπίστηκαν ἐδῶ κι ἐκεῖ, ὡς ἐκ τῶν πολεμικῶν συνθηκῶν. Σὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση βρισκόταν ἡ Μονὴ, ὅταν ἐκδόθηκε τὸ ἄνω Διάταγμα (1833). Ὡστόσο, «*πρὸ τινῶν δὲ μηνῶν*», σημειώνουν οἱ ἐπιστολογράφοι, «*ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Βλαχίας ὁ Ἀρχιμανδριτῆς π. Γρηγόριος, μετὰ ταῦτα δὲ ἕτεροι δύο, ὁ π. Δανιὴλ καὶ Καλλίνικος...*», μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συμπληρώνεται ὁ ἀναγκαῖος ἀριθμὸς γιὰ νὰ παραμείνει διατηρούμενη ἡ ἐν λόγω Μονὴ. Μάλιστα, προκειμένου νὰ μὴν συγκαταλεχθεῖ ἡ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου στὰ διαλυόμενα μοναστήρια προτάθηκε νὰ θεωρηθεῖ ὡς *ἐνοριακὴ ἐκκλησία*, ὅπως τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τὸ μὲ ἡμερομηνία 2 Φεβρουαρίου 1835 ἔγγραφο τοῦ Νομάρχου Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος Γ. Γλαροῦ πρὸς τὴ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, πού διασφύζεται στὰ ΓΑΚ (Ἀρχεῖο Ἐκκλησια-

Πατρῶν Γερμανὸ 5.000 γρόσια³¹ κατὰ κεφάλαιο καὶ παρακαλεῖ τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία νὰ διατάξει τὴ Μονὴ νὰ ἐξοφλήσει τὸ χρέος αὐτό, τὸ ὁποῖο «ἂν καὶ ἀνεγνώρισεν ἡ Μονή, ποτὲ ὅμως δὲν ἐπλήρωσεν».

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ παραλαμβάνεται ἀπὸ τὴ Γραμματεία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τὴν ἐπομένη (ἀριθ. πρωτ. 4811/29 Ὀκτωβρίου) καί, μετὰ ἀπὸ δὴήμερο, ὁ ἀριμόδιος Γραμματέας Ν. Γ. Θεοχάρης τὴν διαβιβάζει (ἀριθ. πρωτ. 2628/31.10.1840) στὸν Διοικητὴ Ἀχαΐας, μὲ τὴν παράκληση νὰ ἐξετάσει καὶ νὰ πληροφορήσει τὴ Γραμματεία τοὺς λόγους γιὰ «τοὺς ὁποίους τὸ Συμβούλιον τῆς διατηρουμένης Μονῆς Γηροκομείου ἠθέλην ἔχει ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως»³².

4. Ἡ ἀπάντηση τῆς Μονῆς

Ι. Τὸ ἱστορικὸ

Ἡ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου ἀνταποκρίνεται στὴ διαταγὴ τοῦ Διοικητῆ Ἀχαΐας Ἰ. Ἀμβροσιάδη³³ (ἀριθ. 6740/7.11.1840) καὶ ἀποστέλλει σὲ αὐτὸν στὶς 16 Νοεμβρίου 1840 τὴ σχετικὴ ἀπάντησή της (μὲ ἀριθ. 12)³⁴, ὁ ὁποῖος τὴ διαβιβάζει, ἐν συνεχείᾳ, μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6963/20 Νοεμβρίου 1840 ἔγγραφο του, πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας.

Καταρχάς, τὸ Συμβούλιο τῆς Μονῆς ἀμφισβητεῖ τὴ γνησιότητα τοῦ ἐπίδικου ὁμολόγου. Καὶ τοῦτο, καθότι ἀφενὸς «ἡ μονὴ οὐδεμίαν ἀνάγκην εἶχε τότε νὰ δανεισθῆ» καὶ ἀφετέρου «ὁ ἀείμνηστος Γερμανὸς Π. Πατρῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ δανείσῃ τοιαύτην σημαντικὴν ποσότητα χρημάτων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐγγυμονοῦτο ἡ ἔκρηξις τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ὁποίαν αὐτὸς

στικῶν, Σειρὰ 001, Φ 220 ὑπὸ τὸν τίτλο «Διατήρησις, ἀνεγέρσεις καὶ ἐγκαινιάσεις Ἱερῶν Ναῶν» /ἔγγραφο 18). Τελικῶς, μὲ τὸ Διάταγμα τῆς 12/24 Ἰουνίου 1836 ἀποφασίστηκε ὅτι «τὸ κατὰ τὴν Ἀχαΐαν μοναστήριον τοῦ Γηροκομείου διατηρεῖται».

31. Σύμφωνα μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 416/ διεκπ. 203/29 Νοεμβρίου 1837 ἔγγραφο τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας (ΓΑΚ «Ἀρχεῖο ἐθνικῶν κτημάτων», Φ2717 Χρεωστικὰ ὁμολόγια διαλελυμένων μονῶν [1831 - 1865]/Λ 51), ἡ δραχμὴ λογίζεται, ἐν ἔτει 1837, ἦτοι μία τριετία προτοῦ ὃ ὡδε δικαιοῦχος τῆς ὁμολογίας διεκδικήσει τὴν ἐπιτροπὴ τοῦ δανείου, «πρὸς 3^{1/2} γρόσια κατὰ τὸ ληφθὲν γενικὸν μέτρον».

32. Βλ. πρὸ κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφα, ἀριθ. 2 [Π].

33. Βλ. σύντομα βιογραφικὰ στοιχεῖα σὲ Φ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ ἢ ΦΩΤΑΚΟΥ, *Βίοι Πελοποννησίων ἀνδρῶν καὶ τῶν ἐξώθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐλθόντων κληρικῶν, στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν ἀγωνισαμένων τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπαναστάσεως*, ἐν Ἀθῆναις: ἐκδοθέντες ὑπὸ Στ. Ἀνδρόπουλου, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, 1888, σ. 34.

34. Βλ. πρὸ κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφα, ἀριθ. 3.

κάλλιστα παρά πάντα άλλον εγνώριζεν...». Καί επιπλέον ο Δανιήλ, τότε ήγούμενος του Γηροκομείου, δέν υπέγραφε τὸ ἔγγραφο μὲ τὸν τρόπο πὸν συνήθιζε, «ἀλλ' ἄλλως πῶς»...

Σὲ κάθε περίπτωση, ἀκόμη καὶ ἐὰν ἀποδειχθεῖ δικαστικῶς γνήσια ἡ ὁμολογία, δέν ὑποχρεοῦται σὲ ἐξόφλησὴ τῆς ἡ Μονῆ, καθὼς τότε διατελοῦσε, ὡς εἶναι γνωστὸν, «ὑπὸ ἐπιτροπείαν»³⁵ καὶ ἐπομένως οὐδεμία ἐξουσία εἶχε ὁ τότε ήγούμενος Δανιήλ νὰ ὑποβάλλει τὴ Μονὴ σὲ χρέη, πράγμα τὸ ὁποῖο δικαιούταν μόνο ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτροπεία³⁶, ἡ ὁποία πάντως δέν ὑπογράφει τὸ χρεωστικὸ ἔγγραφο³⁷. Ἔτσι, ἡ ἐξόφληση τοῦ χρέους βαρύνει τοὺς συγγενεῖς τοῦ ήγουμέ-

35. Συνίσταται στὴν ἀνάθεση τῆς διοικήσεως σὲ τρίτον ὡς ἐπιτροπικὸ καθήκον, ὅποτε ὁ ἐπίτροπος ἀσχεῖ τὴ διοίκησι ὄχι ἐπ' ὀνόματι του, ἀλλὰ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἐντολέως. Βλ., ἀντὶ ἄλλου, Γ. Κ. ΙΑΤΡΟΥ, *Ἡ θέσι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν ἐκκλησιαστικὴ, τὴν ἑλληνικὴ καὶ τὴ διεθνή ἔννομη τάξη* [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Β' : Μελέτες, 2], Ἀθήνα-Κομοτηνὴ: Α. Ν. Σάκκουλας, 2010, σ. 285 ἔπ.

36. Σύμφωνα μὲ τὸν «Κώδικα τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Γηροκομείου» [= Ἀρχεῖο τῆς Μονῆς], τὸν ὁποῖο ξεκίνησε νὰ καταγράφει ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἰάκωβος Σιδερόπουλος τὸ 1807, καὶ συγκεκριμένα στὴν πρώτη σελίδα του ἀναγράφεται: «Ἡγουμενεύοντος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Ὑψηλοτάτου Βελήπασα καὶ ἀρχιερατεύοντος ἐν τῇ Παλαιᾷ Πάτρᾳ τοῦ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου κυρίου Γερμανοῦ, ἀνακαινοθεῖσα ἡ παρούσα ἱερὰ Μονὴ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τοῦ ἐπιλεγομένου τοῦ Γηροκομείου, διὰ προστάτης τῆς αὐτοῦ σοφωτάτης Πανιερότητος, ἐδιωρίσθησαν ἐπίτροποι, οἱ τιμιώτατοι, ὅτε κύρ Χριστόδουλος Λαμπρόπουλος καὶ κύρ Σωτήρης Μπουκαούρης, ὅτινες ἀνεκαίνισαν ἐκ βάθρων τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐκαλλώπισαν αὐτὴν καθὼς φαίνεται, ὁμοίως ἀνεκαίνισαν καὶ τρία κελλία καὶ ὅλον τὸ περιστοίχισαν». Ἐπομένως, ἤδη ἀπὸ τὸ 1807, οἱ ὡς ἄνω δύο λαϊκοί, κάτοικοι τῶν Π. Πατρῶν, ὑπῆρξαν ἐπίτροποι τῆς Μονῆς τοῦ Γηροκομείου, ἡ ἐν λόγῳ δὲ ἐπιτροπεία τελοῦσε σὲ ἰσχύ τοῦλάχιστον μέχρι τὸ ἔτος 1814. Πρὸς ἀπόδειξη τούτου, βλ. τὸ ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου 1814 πωλητήριο ἔγγραφο (Α. ΤΣΕΛΙΚΑΣ, *Τὰ δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα κ.λπ.*, ὁ.π., ἀριθ. ἐγγράφου 134 [Πώλησι ἀγροῦ], σ. 146-147), σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου πωλεῖ ἓνα χωράφι στὸν Γιαννάκη Παπαδιαμαντόπουλο ἀντὶ 500 γροσίων. Τὸ πωλητήριο αὐτὸ, τοῦ ἔτους 1814, ὑπογράφεται ἐκ μέρους τῆς Μονῆς ἀπὸ τὸν ήγούμενο Ἰάκωβο [Σιδερόπουλο] (βλ. ΜΑΡΙΝΕΛΛΗΣ, *Παναγία ἡ Γηροκομίτισσα*, ὁ.π., σ. 51-53 καὶ 150, ὁ ὁποῖος τὸν χαρακτηρίζει, ὡς ἐκ τῆς ήγουμενίας τοῦ τὸ διάστημα 1807-1819, ὡς «θεμελιωτῆ τῆς νεώτερης πορείας τοῦ Γηροκομείου») καὶ τοὺς ἐφόρους καὶ ἐπιτρόπους αὐτοῦ Σωτῆρη Μπουκαούρη καὶ Χριστόδουλο Λαμπρόπουλο. Σημειώνεται μάλιστα ὅτι ἡ πώλησι γίνεται «κοινῇ αὐτῶν γνώμῃ», ἀποτελεῖ, δηλαδή, [συν]ἀπόφασι τοῦ ήγουμένου καὶ τῆς ἐπιτροπείας, μὲ τὴ συναίνεσι καὶ τοῦ Μητροπολίτη Π. Πατρῶν [Γερμανοῦ]. Βλ. καὶ Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, *Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς μονῆς κ.λπ.*, ὁ.π., σ. 43.

37. Σημειωτέον πάντως ὅτι ἔγγραφα τῆς ἴδιας περιόδου πὸν ἐκδίδει ἡ Μονὴ ἐπίσης δέν ὑπογράφονται ἀπὸ τὴν ἐπιτροπεία, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ήγούμενο Δανιήλ καὶ λοιποὺς κατὰ περίπτωσι μοναχοὺς τῆς ἴδιας Μονῆς, γεγονός τὸ ὁποῖο ἀποδυναμώνει τὸν ἰσχυρισμὸ τῆς τελευταίας περὶ «ἀναρμοδιότητος» τοῦ ήγουμένου Δανιήλ νὰ δεσμεύει μὲ τὴν ὑπογραφή του τὴ Μονὴ. Βλ. ἐνδεικτικῶς: α') τὴν ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1819 σύμβασι ἐμφύτευσις, ἡ ὁποία ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Δανιήλ, «ἀρχιμανδρῆτι καὶ

νου Δανιήλ πού τόν κληρονόμησαν καί ὄχι ἀσφαλῶς τή Μονή, ἡ ὁποία οὐδεμία ἀνάμειξη εἶχε στήν κληρονομία.

Περαιτέρω, σημειώνει τὸ Συμβούλιο τῆς Μονῆς, ἡ ἐξόφληση τοῦ χρεωστικοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου δὲν ὀφείλεται ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού αὐτὸ κηρυχθεῖ γνήσιο καί ὑποχρεωτικό γιὰ τή Μονή, «ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ἀείμνηστος Γερμανὸς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως (1821) ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς Παρθένιον καὶ Ἄνθιμον καὶ τὸν Ἱεροδιάκονον τότε ὄντα Δανιήλ ἕναν ἡμίονον (μουλάρι), ἕναν ἵππον (ἄλογο) καὶ ἕν τυφέκιον», τὰ ὁποῖα ἄξιζαν περισσότερο ἀπὸ τὸ χρέος.

Σὲ συνέχεια τοῦ ἐν λόγῳ ἀπαντητικοῦ ἐγγράφου τῆς Μονῆς Γηροκομείου, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας Ν. Γ. Θ[εοχάρης] ἐνημερώνει στίς 26 Νοεμβρίου 1840, μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 5355/2893 ἐγγράφου του³⁸, τὸν κάτοχο τῆς χρεωστικῆς ὁμολογίας Π. Γ. Καλαμογδάρη ὅτι τὸ συμβούλιο τῆς Μονῆς ἀπάντησε ἤδη ἀρνητικῶς στὸ σχετικὸ αἴτημά του, «εἰπὼν ὅτι ἔχει λόγους ἰκανοὺς καὶ ἀποχρώντας ν' ἀρνηθῆ τὴν πληρωμὴν τῶν ζητουμένων χρημάτων».

II. Μία ἀποτίμηση

Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι τὸ ἀπαντητικὸ ἐγγράφο τῆς Μονῆς Γηροκομείου περιέχει νομικοὺς συλλογισμοὺς καὶ ἐπιχειρήματα, σὲ ἐπικουρικὴ μάλιστα, διαστροφώματα.

Καταρχάς, ἀμφισβητεῖ τὴ γνησιότητα τῆς ὁμολογίας (ἔνσταση πλαστότητας) τόσο γιὰ λόγους οὐσιαστικούς, ὅσο καὶ τυπικούς (ἡ ὑπογραφή τοῦ ἡγουμένου Δανιήλ δὲν εἶναι ἡ συνήθης).

Ἐπίσης, στήν περίπτωση πού ἡ ὁμολογία ἤθελε κριθεῖ γνήσια, ἡ Μονή προβάλλει τὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι αὐτὴ ὑπογράφηκε ἀπὸ τὸν ἡγούμενο Δανιήλ «καθ' ὑπέρβαση ἐξουσίας», καθὼς, μὲ δεδομένο ὅτι ἡ Μονή τελοῦσε τότε ὑπὸ ἐπιτροπεία, ἡ ὑπογραφή τοῦ ἡγουμένου δέσμευε ἀτομικῶς τὸν ἴδιο καὶ ὄχι τὴ Μονή. Συ-

ἡγούμενο τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου Γηροκομείου» καὶ τοὺς Γηροκομητες μοναχοὺς Ἰωσήφ καὶ Ἄνθιμον (ΤΣΕΛΙΚΑΣ, *Τὰ δικαιопρακτικὰ ἐγγράφα κ.λπ.*, ὅ.π., ἀριθ. ἐγγράφου 151, σ. 163-164)· β') τὴν ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1819 παραχώρηση τεμαχίου γῆς μὲ σύμβαση νοβέλου, ἡ ὁποία φέρει τίς ἴδιες ὡς ἄνω ὑπογραφές (ΤΣΕΛΙΚΑΣ, ὅ.π., ἀριθ. ἐγγράφου 166, σ. 177-178)· γ') τὴν ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου 1820 συμπληρωματικὴ σύμβαση ἐμφύτευσης, πού ὑπογράφεται ἀπὸ μόνον τὸν ἡγούμενο τῆς Μονῆς Δανιήλ (ibid., ἀριθ. ἐγγράφου 169, σ. 181-182).

38. Βλ. πρὸ κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφα, ἀριθ. 4.

νεπῶς, ὁ ἡγούμενος Δανιὴλ συνῆψε ἀτομικῶς δάνειο, γιὰ τὴν ἀποπληρωμὴ τοῦ ὁποῖου βαρύνονται πλέον, μετὰ ἀπὸ τὸν θάνατό του, οἱ νόμιμοι κληρονόμοι του.

Ὡστόσο, ἡ τελευταία αἰτίαση τῆς Μονῆς στηρίζεται ἐπὶ ἐσφαλμένης προϋποθέσεως. Εἰδικότερα, ἀκόμη καὶ ἐὰν ὑποτεθεῖ ὅτι ἡ Μονὴ τελοῦσε ὑπὸ ἐπιτροπεία –πρῶγμα ὅμως ἀμφίβολο, κατὰ τὰ ἀνωτέρω³⁹–, καὶ συνεπῶς, τὸ δάνειο ἀποτελοῦσε, ὡς ἐκ τῆς ἀναρμοδιότητος τοῦ ἡγουμένου Δανιὴλ γιὰ τὴν ὑπογραφή του, ἀτομικὸ χρέος τοῦ τελευταίου, αὐτὸ ἐντάσσεται στὸ παθητικὸ τῆς κληρονομίας του, πού ἐπάγεται καὶ στὴ Μονὴ τῆς ἐγκαταβιώσεώς του⁴⁰, καὶ ὄχι μόνον στοὺς συγγενεῖς του, ὅπως ἐσφαλμένως ἢ ἐν λόγῳ Μονῆ ὑπολαμβάνει⁴¹.

Χαρακτηριστικὴ ἄλλωστε εἶναι ἡ ὄλως διάφορη στάση τῆς ἴδιας Μονῆς λίγα μόλις χρόνια ἀργότερα, καὶ συγκεκριμένα τὸ ἔτος 1845⁴². Ἀποβιώσαντος τοῦ μοναχοῦ τῆς Μονῆς Θεοδοσίου, ἡ τελευταία κληρονομεῖ⁴³, ἄνευ ἐπιφυλάξεως, τὴν περιουσία του πού σύγκειται ἀπὸ μία σταφιδοφυτεία, ἐκ στρεμμάτων 5 καὶ 481/1000. Συγχρόνως ὅμως ὁ ἐν λόγῳ μοναχὸς «ἔμεινε χρεώστης Δρ[αχμῶν] 586» πρὸς ὀκτῶ διαφορετικὸς δανειστὲς τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, «οἵτινες

39. Βλ. *supra* note 35 καὶ 36.

40. Σύμφωνα μὲ τὸν Α. Κ. ΚΟΝΤΗ, *Ἡ κληρονομικὴ διαδοχὴ τῶν ὀρθόδοξων μοναχῶν στὴν ἑλληνικὴ ἐπικράτεια κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιο* [= Βιβλιοθήκη Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Σειρὰ Β. Μελέτες, 5], Ἀθήνα-Θεσσαλονίκη: Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 2012, σ. 42 ἑπ., ἰδίως σ. 44 (σημ. 58, ὅπου καὶ περαιτέρω παραπομπές), οἱ δανειστὲς μοναχοῦ στρέφονται καὶ κατὰ τῆς Μονῆς, ἢ ὁποῖα πάντως εὐθύνεται μέχρι τὸ ἐνεργητικὸ τῆς εἰσφερόμενης περιουσίας.

41. Βλ. πῶς κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἐγγράφα, ἀριθ. 3, στίχ. 24-25. Σύμφωνα μὲ τὸ βυζαντινο-ρωμαϊκὸ δίκαιο πού ἴσχυε τότε, δηλαδὴ ἕναν συνδυασμὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ (Νεαρῆς 5 κεφ. 6 καὶ 123 κεφ. 38) καὶ τοῦ Λέοντος ΣΤ' (Νεαρῆς 5 καὶ 6), σὲ περίπτωσι πού ὁ μοναχὸς ἀποβιώσει ἀδιάθετος, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ἀφήσει διαθήκη, ἡ Μονὴ εἴτε ἦταν μοναδικὴ του κληρονόμος εἴτε συγκληρονόμος μὲ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου συγγενεῖς του τουλάχιστον κατὰ τὸ 1/3. Ἐπομένως, σὲ κάθε περίπτωσι ἡ Μονὴ βαρυνόταν μὲ τὴν ἀποπληρωμὴ μέρους ἔστω τοῦ χρέους, ἐφόσον ἐπρόκειτο περὶ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, γεγονός τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι πάντως γνωστό. Βλ. διεξοδικῶς ΚΟΝΤΗ, ὁ.π., σ. 387 ἑπ.

42. Συνεκτιμητέον τυγχάνει ὅτι ἀπὸ τὸ ἔτος 1834 ἰσχύουν οἱ ἀπὸ 8.1., 14.2. καὶ 11.5.1834 ἐγκύκλιοι τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Ἱ. Συνόδου πού ρυθμίζουν τὸ σχετικὸ ζήτημα μὲ τρόπο σαφῶς πῶς ξεκάθαρο ὑπὲρ τῆς Μονῆς· βλ. σχετικῶς ΚΟΝΤΗ, ὁ.π., σ. 95 ἑπ. Σὲ κάθε περίπτωσι πάντως ἡ Μονὴ ἐπικαλεῖται (βλ. πῶς κάτω, σημ. 44) πρὸς ὑποστήριξι τῆς θέσεώς της, ἢτοι περὶ μοναδικῆς κληρονομίου, τὴν ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία (ἱεροὶ κανόνες), ἢ ὁποῖα ἴσχυε καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκδοσι τῶν ἄνω ἐγκυκλίων.

43. Σύμφωνα μὲ σχετικὸ ἐγγράφῳ του ἔτους 1845 πού ὑπογράφει, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐν λόγῳ ὑποθέσεως, καὶ ἀποτελεῖ τὴν πρότασι ἐκδόσεως τοῦ ἀναγκαίου Βασιλικοῦ Διατάγματος, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεὺς Ἱ. Κωλέττης (ΓΑΚ Φ262/Λ492 - ἀριθ. ἐγγράφου 331), «Κατὰ τὸν νόμον, πάντα μοναχὸν ἀποβιούντα, κληρονομεῖ ἡ μονὴ τῆς μετανοίας του».

ἀπηύθυναν τὰς περὶ πληρωμῆς αἰτήσεις των πρὸς τὴν Μονὴν», ὡς κληρονόμο. Ἐπειδὴ ἡ Μονὴ ἀδυνατεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τις ἀπαιτήσεις τῶν δανειστῶν τοῦ κληρονομηθέντος ἀπὸ αὐτὴν μοναχοῦ της, ἀφενὸς διότι τὰ ἐτήσια εἰσοδήματά της μόλις ἀρκοῦν γιὰ τὴ διατροφή τῶν μοναζόντων σὲ αὐτὴ καὶ ἀφετέρου ἐπειδὴ εἶναι βεβαρημένη καὶ ἡ ἴδια μὲ χρέη πρὸς ἰδιῶτες, τὰ ὁποῖα ἀναλήφθηκαν πρὸ καὶ κατὰ τὴν ἐπανάσταση, ἐπιτυγχάνει τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1845 Βασιλικοῦ Διατάγματος⁴⁴. Μὲ αὐτὸ δίδεται ἡ ἄδεια στὴ Μονὴ τοῦ Γηροκομείου νὰ ἐκποιήσῃ «ἐν τακτικῇ δημοπρασίᾳ» σταφιδάμπελο «κειμένην ἐν τῇ θέσει Μιδιλόγλη τοῦ δήμου Πατρῶν», πού περιῆλθε στὴν κυριότητά της ἀπὸ κληρονομία τοῦ ἀποβιώσαντος μοναχοῦ της Θεοδοσίου, προκειμένου «οὐ μόνον τὰ ἰδιαίτερα τοῦ ἀποβιώσαντος μοναχοῦ χρέη πρὸς ἰδιώτας ἀποβεσθῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παλαιὰ τῆς ἰδίας μονῆς χρέη πρὸς δανειστὰς ἐλαττωθῶσιν»⁴⁵!

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν προκειμένη χρεωστικὴ ὁμολογία, ἡ Μονὴ ἰσχυρίζεται ὅτι σὲ κάθε περίπτωση τὸ δάνειο τυγχάνει ἐξοφλημένο (ἐνσταση ἐξοφλήσεως), καθὼς, ἕνα ἔτος μετὰ ἀπὸ τὴ σύναψή του (1821), ὁ (δανειστής) Π. Πατρῶν Γερμανὸς ἔλαβε ἀπὸ μοναχοὺς τοῦ Γηροκομείου ἕναν ἡμίονον (μουλάρη), ἕναν ἵππον (ἄλογο) καὶ ἐν τυφέμιον, τὰ ὁποῖα ἄξιζαν περισσότερο ἀπὸ τὸ χρέος. Πρόκειται μὲ σύγχρονη ὀρολογία γιὰ ἐξόφληση μὲ δόση ἀντὶ καταβολῆς, ἡ ἐγκυρότητα τῆς ὁποίας τελεῖ ὑπὸ τὴν αἴρεση ὅτι ὑπῆρχε περὶ τούτου συμφωνία τῶν μερῶν νὰ γίνῃ, δηλαδή, ἡ ἐξόφληση ὄχι σὲ μετρητά, ἀλλὰ μὲ τὸν προαναφερθέντα τρόπο. Τέτοια, ὡστόσο, συμφωνία οὐδόλως καθίσταται αὐτονόητη, καθὼς τὸ ἔγγραφο τῆς χρεωστικῆς ὁμολογίας οὐδὲν προβλέπει σχετικῶς.

5. Ἡ ἔκβαση τῆς διεκδικήσεως

Ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντηση τῆς Μονῆς προφανῶς δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν Π. Καλαμογδάρη, ὁ ὁποῖος, μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς του Ἡλία καὶ Παναγιώτη, ἀπευθύνονται σὲ δικηγόρο. Ἔτσι, τὸ ἔτος 1844, τέσσερα δηλαδὴ χρόνια ἀπὸ τὴν

44. ΓΑΚ Φ262/Λ495 - ἀριθ. ἐγγράφου 333.

45. Ἀνάλογη ὑπῆρξε ἡ στάση τῆς Μονῆς καὶ κατὰ τὴ διεκδίκηση τῆς περιουσίας τοῦ προηγουμένου της Γρηγορίου [Χριστόπουλου], ὁ ὁποῖος ἀπεβίωσε στὸ Ἰάσιο στίς 8 Ὀκτωβρίου 1840. Σύμφωνα μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6345/362/8 Φεβρουαρίου 1841 ἔγγραφο τοῦ Γραμματέως ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ν. Γ. Θεοχάρη πρὸς ἐκείνην ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου (ΓΑΚ Φ262/Λ394 - ἀριθ. ἐγγράφου 233) τὸ συμβούλιο τῆς Μονῆς Γηροκομείου ζητεῖ νὰ λάβῃ τὴν περιουσία τοῦ προηγουμένου της, ἡ ὁποία «κατὰ τοὺς Ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας κανόνας ἀνήκει ὀλόκληρος εἰς τὴν μονὴν ἧς μέλος ἦτο ὁ ἀποβιώσας»...

ἀρχικῶς ἀρνητική τοποθέτηση τῆς Μονῆς⁴⁶, ἡ τελευταία ἀναγνωρίζει τελικῶς, μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 11 (1844) ἀναφορά τῆς πρὸς τὴ Διοίκηση Ἀχαΐας, τὴν ἐκ δανείου ὀφειλὴ τῆς καὶ ζητεῖ ἐτήσια προθεσμία γιὰ τὴν ἐξόφλησίν της. Ἡ ἐν λόγω συμβιβαστικὴ πρόταση τῆς Μονῆς κοινοποιεῖται μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 4268/9 Νοεμβρίου 1844 ἔγγραφο τῆς Διοικήσεως Ἀχαΐας πρὸς τὸν «*παρὰ τοῖς ἐν Πάτραις δικαστηρίοις*» πληρεξούσιο δικηγόρο τῶν ἀδελφῶν Καλαμογδάρη Χ[ριστόδουλον] Νίντζον⁴⁷, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ἀποδέχεται γιὰ λογαριασμό τους. Συγκριμένως, τὴν 1η Δεκεμβρίου 1844 ὁ ἐν λόγω πληρεξούσιος ἀπευθύνεται ἐγγράφως στὴ Διοίκηση Ἀχαΐας, ἐπισημαίνοντας ὅτι ἡ ὑλοποίησις τοῦ ἐξωδικαστικοῦ συμβιβασμοῦ προϋποθέτει τὴ χορήγησις ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἄδειας πρὸς τὴ Μονὴ γιὰ τὴν ὑπογραφή τοῦ σχετικοῦ συμβολαίου. Πρὸς τοῦτο, σημειώνει τὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ ἡ Μονή, *ἐὰν θέλει*, τὴ σχετικὴ ἄδεια, προκειμένου ἀκολούθως νὰ προσδιοριστῇ ἡ ἡμέρα τῆς ὑπογραφῆς τοῦ συμβολαίου γιὰ τὸν διακανονισμό τῆς ἐν λόγω ὀφειλῆς. Σὲ διαφοροτικὴ περὶπτωση, θὰ προβεῖ σὲ κατάθεσι σχετικῆς ἀγωγῆς, «*ἥτις δὲν εἰσήχθη εἰσέτι ἔνεκα τῆς ὡς εἴρηται προτάσεως τοῦ Συμβουλίου*».

Πράγματι, ἡ Διοίκηση Ἀχαΐας ἀπευθύνει τὴν ὑπ ἀριθ. 4568/4 Δεκεμβρίου 1844 πρόσκλησις πρὸς τὴ Μονὴ γιὰ νὰ ὑλοποιηθῇ ὁ συμβιβασμός. Ἡ τελευταία δηλώνει, μετὰ τὴν ὑπ ἀριθ. 17/15 Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. ἀπαντητικὴ ἀναφορά τῆς⁴⁸, ὅτι τὸ μοναστηριακὸ συμβούλιο συγκατατίθεται νὰ συνταχθῇ συμβόλαιο «*περὶ παρατάσεως προθεσμίας πρὸς πληρωμὴν τοῦ χρέους*» καὶ παρακαλεῖ τὴ Διοίκηση Ἀχαΐας ὅπως προβεῖ στὸ πλαίσιο τῶν καθηκόντων της σὲ κάθε ἀπαραίτητη ἐνέργεια προκειμένου νὰ χορηγηθῇ ἡ ἄδεια τοῦ ὑπουργείου γιὰ τὴ σύνταξι τοῦ ὡς ἄνω συμβολαίου. Τὸ ἄνω ἀπαντητικὸ ἔγγραφο τῆς Μονῆς παραλαμβάνεται ἀπὸ τὴ Διοίκηση Ἀχαΐας στίς 18 Δεκεμβρίου (ἀριθ. 4774) καὶ στίς 22 τοῦ μηνὸς διαβιβάζεται, μετὰ ἔγγραφόν της ὑπὸ τὸν τίτλον «*περὶ τοῦ χρέους τῆς Μονῆς Γηροκομείου*», πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργεῖο, στὸ ὁποῖο καὶ πρωτοκολλεῖται στίς 27 τοῦ ἰδίου μηνὸς (ἀριθ. 28746).

46. Βλ. τὴν ἀπὸ 16 Νοεμβρίου 1840 ἀπάντησις τῆς Μονῆς Γηροκομείου (ΓΑΚ Φ262 Λ330 - ἀριθ. ἐγγράφου 215): πρὸ κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφα, ἀριθ. 3.

47. Ὁ ἐν λόγω πληρεξούσιος διορίστηκε δικηγόρος «*παρὰ τοῖς ἐν Πάτραις δικαστηρίοις*» δυνάμει τῆς ἀπὸ 4 (16) Μαρτίου 1835 Βασιλικῆς ἀποφάσεως, πρὸς δημοσίευσίση στὸ ὑπ' ἀριθ. 9 φύλλον τῆς 26 Μαρτίου/7 Ἀπριλίου 1835 τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

48. Βλ. πρὸ κάτω [= Ἐπίμετρο], Ἔγγραφα, ἀριθ. 5.

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν (προσωρινός) ὑπουργός Γ. Κωλέττης⁴⁹ συντάσσει ἀμελλητί, τὴν ἐπομένη δηλαδή 28^η Δεκεμβρίου τὴν ἀπάντησή του πρὸς τὴ Διοίκηση Ἀχαΐας⁵⁰. Εἰδικότερα, ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴ τῆς Μονῆς στὸ γεγονός ὅτι, προτοῦ ἀποδεχθεῖ τὴν πρόταση τῶν δανειστῶν τῆς «περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς παλαιᾶς ὁμολογίας», ὀφείλει νὰ συνεκτιμήσει πὼς τὸ συγκεκριμένο χρέος ἀνήκει, ὡς ἐκ τῆς ἀναλήψεώς του τὴν 26^η Ὀκτωβρίου 1820, στὴν κατηγορία τῶν παλαιῶν ἐκείνων χρεῶν, πού συμφωνήθηκαν μέχρι καὶ τὸ ἔτος 1827 καὶ ἰσχύουν ἐπ’ αὐτῶν εἰδικές διατάξεις. Πρόκειται τόσο γιὰ τὸ ΛΓ΄ Ψήφισμα (ἀριθ. 12574), ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἐκτελεστικὸ αὐτοῦ με ἀριθ. 12575 Διάταγμα τοῦ Κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος Γ. Καποδίστρια, πού ἐκδόθηκαν «ἐν Αἰγίνῃ, τῇ 18 Μαΐου 1829» καὶ δημοσιεύθηκαν, με τὴν ὑπογραφή καὶ τοῦ Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας Ν. Σπηλιᾶδη, στὴ Γενικὴ Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος⁵¹. Σύμφωνα με τὶς ρυθμίσεις αὐτές⁵², οἱ ἀγωγές γιὰ χρεῖ ἀπὸ δάνεια, τὰ ὁποῖα ἔχουν συναφθεῖ μέχρι καὶ τὸ 1827, ὑπάγονται στὴ δικαιοδοσίαν τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ ὁ τρόπος ἐκτελέσεως τῶν σχετικῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων διακανονίζεται ὀριστικῶς ἀπὸ «Δικαστήρια Ἐπιεικείας». Τὰ ἐν λόγῳ μάλιστα δικαστήρια πρέπει νὰ συμβιβάζουν, κατὰ τὸ δυνατόν, «τοὺς κανόνες τῆς ἐπιεικείας⁵³ με τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης»⁵⁴. Πιὸ συγκεκριμένα, θὰ παρέχεται προθεσμία γιὰ τὴν ἀποπληρωμὴ τῶν συγκεκριμένων χρεῶν, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ εἶναι μέχρι καὶ δε-

49. Στὴν κυβέρνηση πού σχηματίστηκε τὴν 6^η Αὐγούστου 1844 ὁ Γ. Κωλέττης διορίστηκε πρωθυπουργός καὶ ὑπουργός ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ προσωρινῶς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν· βλ. σχετικῶς Τρ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΟΥ, *Ἱστορία τοῦ Ὀθωνος βασιλέως τῆς Ἑλλάδος (1832 - 1862)*, β΄ ἐκδ., ἐν Ἀθήναις: ἐκδ. Ἀρ. Γ. Γαλανοῦ, 1894, σ. 300.

50. ΓΑΚ Φ262 Λ489 - ἀριθ. ἐγγράφου 329.

51. Φύλλο ὑπ’ ἀριθ. 40, ἔτους Δ΄, Ἐν Αἰγίνῃ, Σαββάτῳ 25 Μαΐου 1829, σ. 156-157.

52. Ἄρθρο 2 ΛΓ΄ Ψηφίσματος.

53. Ἀντίστοιχη ρύθμιση ἴσχυε καὶ στὸν χῶρο τοῦ ποινικοῦ δικαίου. Ἔτσι, σύμφωνα με τὸ ὑπ’ ἀριθ. ΙΘ΄/8,268/15.12.1828 Ψήφισμα «Περὶ τοῦ Διοργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων», πού φέρει τὴν ὑπογραφή τοῦ κυβερνήτη Γ. Καποδίστρια καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας Σ. Τρικούπη καὶ δημοσιεύθηκε στὸ με ἀριθ. 95 φύλλο τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1828, ἰδίως κεφ. Β΄ «Περὶ τῶν Διορθωτικῶν καὶ Ἐγκληματικῶν Δικαστηρίων», ἄρθρο 38 (συνπληρωματικὸ) [βλ. τὸ κείμενο σέ: Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, *Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι Συλλογὴ τῶν περὶ τὴν ἀναγεννώμενην Ἑλλάδα συνταχθέντων πολιτευμάτων, νόμων καὶ ἄλλων ἐπισήμων πράξεων ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τέλους 1832*, τόμ. ΙΑ΄, Ἀθήνησι, 1852, σ. 505 ἔπ., ἐδῶ σ. 511], «Τὰ Δικαστήρια [...] ἕως οὗ ἐκδοθῇ ὁ παρασκευαζόμενος ποινικὸς Κώδιξ, εἰς τὰ διορθωτικὰ καὶ ἐγκληματικὰ, κρίνουν [...] κατ’ ἐπιείκειαν».

54. Ἄρθρο 1 τοῦ με ἀριθ. 12575 Διατάγματος.

καετής, για χρέη άνω των 60 διστήλων⁵⁵, έφόσον προσθέτως οί όφειλέτες έχουν ύποστει μεγάλη μείωση τής περιουσίας τους⁵⁶. Έάν λοιπόν ή Μονή συναινέσει στην πρόταση των δανειστών για άνανέωση τής όμολογίας με συμβόλαιο, θα στερηθει «τάς ώφελείας των ειρημένων περι έπιεικείας διατάξεων»⁵⁷. Καί τουτο, διότι στην περίπτωση αυτή ή προθεσμία πληρωμής του χρέους θα είναι μόνο έτήσια, ενώ θα μπορούσε, υπό τους όρους των άνω διατάξεων, να καταστει άκόμα και δεκαετής.

Τελικώς, ή Μονή έλαβε, ως φαίνεται, σοβαρως ύπόψη τις συστάσεις και οδηγίες του έπι των Έκκλησιαστικών ύπουργείου και ύπαναχώρησε από την άποδοχή τής προτάσεως συμβιβασμού, στην όποία είχε καταρχήν προβεί, στο τέλος του 1844! Η προσφυγή των άδελφών Καλαμογδάρη ενώπιον «των έν Πάτραις Πρωτοδικών» για την πληρωμή του χρέους ήταν πλέον άναπόφευκτη. Έν έτει 1851, ή άγωγή δέν είχε άκόμη συζητηθει. Αυτό προκύπτει από το ύπ' άριθ. 1931/20 Μαρτίου 1851 έγγραφο του Νομάρχη Άχαΐας και Ήλιδος Ί. Σούτσου προς το ύπουργείο έπι των Έκκλησιαστικών με θέμα «Περί άδειας παραστάσεως έπι δικαστηρίου»⁵⁸. Με αυτό διαβιβάζεται στο ύπουργείο ή ύπ' άριθ. 5/19 Μαρτίου 1851 άναφορά του Συμβουλίου τής Μονής Γηροκομείου «δι' ής αίτείται την άδειαν να παρασταθί έπι δικαστηρίου είς τινα μεταξυ αυτής και των άδελφών Καλαμογδαρτών δίκην». Συνημμένως προσάγεται και το από 19 Μαρτίου έ.έ. πιστοποιητικό του δικηγόρου Ά[νδρέα] Χ. Λόντου⁵⁹ «ότι ή ύπόθεσις θεωρείται δικαία και νόμιμος»⁶⁰.

55. Τόν Σεπτέμβριο 1826 τό (ισπανικό) δίστηλο ήταν ίσο, κατά μία έκτίμηση, με 13 γρόσια, τό όποιο [γρόσι], ως νόμισμα, ύποτιμήθηκε έπι Καποδίστρια, λόγω τής κιβδηλείας και τής κρίσεως τής όθωμανικής αυτοκρατορίας. Βλ. σχετικώς Λ. Θ. ΧΟΥΜΑΝΙΔΗ, «Τράπεζα και νόμισμα είς τον έλλαδικόν χώρον κατά την μετά την άνεξαρτησίαν περίοδον μέχρι του έτους 1995», Άρχεϊον Οίκονομικής Ίστορίας, τόμ. XIII, τεύχ. 2, Ιούλιος - Δεκέμβριος 2001, σ. 9-73, έδω σ. 11 in fine.

56. Σύμφωνα με έγγραφο του έτους 1845 πού ύπογράφεται από τον έπι των Έκκλησιαστικών Γραμματέα Ί. Κωλέττη (ΓΑΚ Φ262/Λ492 - άριθ. έγγράφου 331), «Η μονή αυτή [του Γηροκομείου] δέν είναι εκ των εύπόρων».

57. Με δεδομένο ότι τον Σεπτέμβριο 1826 ίσχυε, έστω κατά προσέγγιση, ή ισοτιμία 1 δίστηλο = 13 γρόσια (*supra note* 55), τό χρέος τής Μονής, ίσο με 5.000 γρόσια, άντιστοιχούσε σε 385 περίπου δίστηλα, σε κάθε περίπτωση υπερέβαινε κατά πολύ τό όριο των 60 διστήλων και συνεπώς, θα μπορούσε να ένταχθει στις σχετικές εύεργετικές διατάξεις, καθώς τό δάνειο κατατίστηκε μόλις τό 1820!

58. ΓΑΚ Φ262 Λ700 - άριθ. έγγράφου 466.

59. Για μία σύντομη σκιαγραρία τής προσωπικότητάς του βλ. ΠΑΥΣΑΝΙΑ Θ. ΧΟΪΔΑ, «Λόγος είς Άνδρέαν Χ. Λόντον», έφημερίς «Φορολογούμενος», έτ. Η', άριθ. φύλλου 365, έν Πάτραις την 19 Σεπτεμβρίου 1881, σ. 2-3.

60. Βλ. πιό κάτω [= Έπίμετρο], Έγγραφα, άριθ. 6.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Τὰ ἔγγραφα πὸν παρατίθενται στὴ συνέχεια προέρχονται ἀπὸ τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Μοναστηριακῶν (1833-1886) καὶ δὴ τὸν μὲ ἀριθμὸ 262 Φάκελο (1834-1854), ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς περιεχόμενον «Μοναὶ Ἐπαρχίας Πατρῶν: Θεοτόκου Κοίμησις, ἡ Γηροκομεῖον - (Μονὴ διατηρουμένη). Δῆμος Πατρῶν».

Ἀριθ. 1

Χρεωστικὴ ὁμολογία

26 Ὀκτωβρίου 1820, ἐν Πάτραις

Στὸ δεξιὸ περιθώριον τοῦ ἐγγράφου ἔχει σημειωθεῖ μὲ πλαγιογράμματη γραφὴ ὁ ἀριθμὸς «4811». Πρόκειται γιὰ τὸν ἀριθμὸ μὲ τὸν ὁποῖο πρωτοκολλήθηκε στὶς 29 Ὀκτωβρίου 1840 ἀπὸ τὴ Γραμματεία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἢ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. ἐπιστολὴ τοῦ κατόχου τῆς ὁμολογίας Περικλῆ Γ. Καλαμογδάρη, ὅπου καὶ προσαρτᾶται ἀντίγραφο τῆς ἄνω ὁμολογίας. Στὸ κέντρο τοῦ ἐγγράφου καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ κυρίως κειμένου σημειώνεται ἡ ἔνδειξη (Τ.Σ.), δηλωτικὴ τοῦ γεγονότος ὅτι στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ὑπῆρχε στὸ πρωτότυπο ἔγγραφο ἡ σφραγίδα τῆς Μονῆς τοῦ Γηροκομείου [Τ.Σ. = Τύπος Σφραγίδος].

(Τ.Σ.)

Διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν ὁμολογίας, καὶ βεβαίας ἀποδείξεως, /² δηλοποιοῦμεν, ἡμεῖς οἱ κάτωθι γεγραμμένοι, ὅτε ἡγούμενος τοῦ /³ Μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τοῦ Γηροκομείου καὶ λοιποὶ ἐν /⁴ αὐτῷ μονάζοντες, ὅτε διὰ τὰς κατεπειγούσας χρεῖας καὶ ἀνάγκας /⁵ τοῦ αὐτοῦ Μοναστηρίου ἐλάβαμεν δανεικῶς εἰς μετρίτᾳ /⁶ παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου γέροντος ἁγίου Παλ[αιῶν] Πατρῶν κ[υρίου] κ[υρίου] /⁷ Γερμανοῦ γρόσια τὸν ἀριθμὸν πέντε χιλιάδας νομ[ίσματα] 5000, /⁸ μὲ τόκον πεφωνημένον πρὸς γρόσια δώδεκα τὰ ἑκατό, εἰς /⁹ ἓνα ὀλόκληρον χρόνον ἄτινα ὑποσχομέθα πληρῶσαι ἀνελλιπῶς(;)/¹⁰ τότε κεφάλαιον καὶ διάφορον εἰς τὸν Πανιερώτατον εἰς /¹¹ τὴν διορίαν τοῦ ὀλοκλήρου χρόνου. Παρελθούσης δὲ τῆς διορ /¹²ίας ἂν μὴ πληρωθῶσι κατὰ τὴν συμφωνίαν καὶ ὑπόσχεσιν /¹³ ἡμῶν, θέλῃ τρέχωσι καὶ εἰς τὸ ἔξις μετὰ τοῦ συμπεφωνημένου /¹⁴ αὐτῶν διαφόρου μέχρι τῆς τελείας αὐτῶν ἐξοφλήσεως καὶ ἀπὸ /¹⁵ πληρώσεως, ἄνευ τινὸς προφάσεως καὶ αἰτιολογίας. Διὸ καὶ εἰς διηγεκὴν /¹⁶ ἔνδει-

ξιν ἐγένετο τὸ παρὸν χρεωστικὸν ἡμῶν γράμμα ἐνσφραγι/¹⁷σμένον τῇ Ἱεροῦ σφραγίδι τοῦ Μοναστηρίου ἡμῶν, καὶ τῇ ἰδίᾳ ἡμῶν /¹⁸ ὑποβεβαιώσει, καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τῆς Πανιερότητός του εἰς ἀσφάλειαν.

[Στὸ δεξιὸ περιθώριο:]

αὐκ' Ὀκτώβριος κστ' ἐν Πάτραις

Δανιὴλ Ἀρχιμαν[δρίτης] καὶ ἡγούμενος τοῦ Γηροκομείου
καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χ[ριστῷ] ἀδελφοὶ βέβαιοῦμεν.
† Ἀνθίμος Ἱερομόναχος βεβαιῶ. † Παρθένιος Ἱερομόναχος βεβαιῶ.

Ἄριθ. 2

I.

Ἡ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1840 αἴτηση τοῦ κατόχου τῆς ὁμολογίας
Π. Καλαμογδάρη
πρὸς τὴ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
περὶ ἀποδόσεως τοῦ δανείου

Τὸ ἔγγραφο διαρθρώνεται σὲ ἓνα δίστηλο. Στὸ ἀριστερὸ καταγράφεται ἡ ἡμερομηνία συντάξεως τῆς ἐπιστολῆς «Ἐν [...] τῇ 28 [Ὀκτω]βρ[ίου] 1840» καὶ στὸ δεξιό, ἄνωθεν τῆς φράσεως «Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν [ικῶν] Σ[εβαστήν] Γραμματείαν», σημειώνεται ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ ἡμερομηνία πρωτοκολλήσεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς ἀπὸ τῆ Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, στὴν ὁποία καὶ ἀπευθύνεται, ἥτοι «Ἐλ[ήφθη] 29 [Ὀκτω]βρίου [18]40» καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω «ἀρ[ιθμός] πρ[ωτ.] 4811».

Ἐκ τοῦ ἐσωκλειομένου εἰς ἀντίγραφον /² ὁμόλογου θεωρεῖ ἡ Γραμμ[ατεία] αὕτη, ὅτι, ἡ/³ διατηρουμένη Μονὴ τοῦ Γηροκομείου τῆς/⁴ Ἐπαρχίας Πατρῶν χρεωστεῖ εἰς τὸν ἀείμνηστον /⁵ Γερμανὸν γρόσια χιλιάδας πέντε κεφάλαιον. /⁶ Ἡ ὁμολογία αὕτη κατὰ κληρονομικὸν /⁷ δικαίωμα ἀνήκει ἤδη εἰς τὸν ὑποφαινό/⁸ μένον, ὅστις, παρακαλεῖ θερμῶς τὴν /⁹ Σ. Γραμματείαν νὰ διατάξῃ τὴν εἰρη/¹⁰ μένην Μονὴν διὰ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ /¹¹ χρέος τοῦτο τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ ἀνεγνώ/¹² ρισεν ἡ Μονή, ποτὲ ὅμως δὲν ἐπλή/¹³ ρωσεν.

/14 Εὐέλπισ ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ ἡ Σ. Γραμμ[ατεία]/¹⁵ αὕτη τὴν αἴτησίν μου, μένω εὐσεβῶς.

(ὑπογο.) Περικλῆς Γ. Καλαμογδάρης

II.

Τὸ ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1840 διαβιβαστικὸ πρὸς τὸν Διοικητὴ Ἀχαΐας ἔγγραφο τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν

Στὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ δίστηλου, στὸ ὁποῖο εἶναι διαιρεμένο τὸ ἔγγραφο, καὶ ὑπὸ τὴν ἡμερομηνία συντάξεώς του, σημειώνεται ἡ ἡμερομηνία καὶ ὁ ἀριθμὸς πρωτοκολλήσεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς ἀπὸ τὸν Διοικητὴ Ἀχαΐας, στὸν ὁποῖο διαβιβάστηκε ἀπὸ τὴ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, μὲ ἔγγραφο τῆς ὑπὸ ἡμερομηνία 31 Ὀκτωβρίου 1840, ἥτοι «Ἐλ [ἠφθῆ] τὴν 6 [Νοεμ]βρίου 1840» καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω «ἀρ [ιθμός] 6740». Δεξιὰ τῆς ἐν λόγῳ φράσεως σημειώνεται μὲ πλαγιογράμματι, ἀνωφερικὴ γραφὴ ὁ ἀριθμὸς «2628», χωρὶς οἰαδήποτε περαιτέρω ἔνδειξη. Πρόκειται γιὰ τὸν ἀριθμὸ πρωτοκόλλου μὲ τὸν ὁποῖο ἐξῆλθε τὸ διαβιβαστικὸ ἔγγραφο τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας μὲ ἡμερομηνία 31 Ὀκτωβρίου 1840, ὅπως τοῦτο προκύπτει ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ἔγγραφο τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πὸν διασφύζεται ἐπίσης αὐτοτελῶς στὴν αὐτὴ ἀρχεακὴ συλλογὴ (ΓΑΚ Φ262 Λ332 - ἀριθ. ἐγγράφου 216).

Διευθύνεται πρὸς τὸν Διοικητὴν /² Ἀχαΐας ἐπὶ ἐπιστροφῇ, προσκα/³ λούμενον νὰ ἐξετάσῃ καὶ κοινο/⁴ ποιήσῃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς λόγους, τοὺς /⁵ ὁποίους τὸ Συμβούλιον τῆς δια/⁶ τηρουμένης Μονῆς Γηροκομείου /⁷ ἤθελεν ἔχει ἐπὶ τῆς προλαβούσης /⁸ ὑποθέσεως.

/⁹ Ἐν Ἀθήναις τὴν 31 Ὀκτωμβρίου /⁰ 1840

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν] κ.τ.λ.

Γραμματεὺς

Ν. Γ. Θεοχάρης

Ἀριθ. 3

Ἡ ἀπὸ 16 Νοεμβρίου 1840 ἀπάντησις τῆς Μονῆς Γηροκομείου

Τὸ κυρίως κείμενο ἀναπτύσσεται στὸ δεξιὸ περιθώριο τοῦ ἐγγράφου. Ἄνωθεν τῆς φράσεως «Πρὸς τὴν Βασιλ.[ικὴν] Διοίκησιν Ἀχαΐας», σημειώνεται ἡ ἡμερομηνία καὶ ὁ ἀριθμὸς πρωτοκολλήσεως τῆς ἀπαντήσεως τῆς Μονῆς Γηροκομείου ἀπὸ τὴ Διοίκησιν Ἀχαΐας, στὴν ὁποία καὶ ἀπευθύνεται, ἥτοι «Ἐλ[ἠφθῆ] τὴν 18 [Νοε]μβρίου 1840» καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω «ἀρ[ιθμός] 6963». Στὴ συνέχεια προσδιορίζεται ἡ θεματικὴ τοῦ ἀπαντητικοῦ ἐγγράφου, πὸν ἔχει ὡς ἐξῆς: «περὶ τοῦ ζητουμένου παρὰ τῆς Μονῆς Γηροκομείου χρέους ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀεμινήστου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ». Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο,

σημειώνεται ἐντὸς ἡμιτελοῦς κυκλικοῦ σχεδίου «ἀρ. 14», ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει διόρθωση σέ «12». Ἀμέσως πιὸ κάτω γράφει:

ἐκ τῆς Μονῆς Γηροκομείου

τὴν 16 Νοεμβρίου 1840.

ἀπάντησις εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 6740 (7 τοῦ μηνός)

Διαταγὴ τῆς Β. Διοικήσεως

Ὅφείλει τὸ Συμβούλιον τῆς Μονῆς Γηροκομείου νὰ /² ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἀπέ-
ναντι (πεμφθεῖσαν;) Διαταγὴν τῆς Βασιλ[ικῆς] /³ ταύτης Διοικήσεως ἀφορῶσαν
τὴν ζητουμένην ἐξόφλησιν /⁴ χρέους δῆθεν τῆς αὐτῆς Μονῆς ἐπιμεριζομένου εἰς
τὸ ὁμόλογον /⁵ ὑπὸ χρονολογία κατ' Ὀκτωβρίου τοῦ /⁶ αὐτοῦ ἔτους, ἀναφέρει /⁶
λέγομεν τὸ αὐτὸν Συμβούλιον, ὅτι τὸ ῥηθὲν ὁμόλογον δέν /⁷ πρέπει νὰ εἶναι
γνήσιον, καθότι ἡ μονὴ οὐδεμίαν ἀνά/⁸γκην εἶχε τότε νὰ δανεισθῇ, καὶ καθότι ὁ
ἀείμνηστος Γερ/⁹μανὸς Π. Πατρῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ δανείσῃ τοιαύτην /¹⁰ ση-
μαντικὴ ποσότητα χρημάτων κατ' ἐκείνην τὴν ἐπο/¹¹χὴν, καθ' ἣν ἐγκυμονοῦτο ἡ
ἔναρξις τῆς ἐλληνικῆς ἐπα/¹²ναστάσεως, τὴν ὁποίαν αὐτὸς κάλλιστα παρὰ πάν-
τα ἄλ/¹³λον ἐγνώριζεν, ὡς εἶναι ἐπιγνωστόν, καὶ καθότι ὁ Δανι/¹⁴ῆλ τότε ἡγού-
μενος τοῦ Γηροκομείου δέν ὑπεγράφετο ὡς φαίνε/¹⁵ται εἰς τὸ αὐτὸν ἔγγραφον
ὑπογεγραμμένον, ἀλλ' ἄλλως πῶς. /¹⁶ Ἐπομένως καὶ γνήσια ἂν ἤθελε ἀποδει-
χθῇ δικαστικῶς, /¹⁷ τὴν ἐξόφλησίν του δέν ὀφείλει ἡ Μονὴ καθότι οὐδεμίαν /¹⁸
ἐξουσίαν εἶχεν ὁ Δανιῆλ νὰ καθυποβάλλῃ τὴν Μονὴν /¹⁹ εἰς χρέη. ἡ Μονὴ διετέ-
λει τότε ὑπὸ ἐπιτροπείαν, /²⁰ ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, καὶ αὐτὴ μόνον ἦτο τὸ
ἀρμό/²¹διον νομικὸν πρόσωπον νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν Μονὴν, ἀλ/²²λὰ δέν εἶναι αὐ-
τὴ ὑπογεγραμμένη εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος /²³ ἔγγραφον. ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, τὸν
Δανιῆλ δέν ἐκληρο/²⁴νόμησεν ἡ Μονὴ, τὸν ἐκληρονόμησαν οἱ συγγενεῖς του /²⁵
καὶ αὐτοὶ ὀφείλουσαν καὶ τὴν ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν του. ἐκ [...] /²⁶ τούτου ἡ ἐξό-
φλησις τοῦ ἔγγραφου τούτου δέν ὀφείλεται /²⁷ καὶ εἰς περιπτώσιν ἀκόμη, καθ'
ἣν κηρυχθῇ ποτε γνή/²⁸σιον καὶ ὑποχρεωτικὸν διὰ τὴν Μονὴν ἐπὶ λόγῳ ὅτι ὁ /²⁹
ἀείμνηστος Γερμανὸς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστά /³⁰σεως ἔλαβεν ἀπὸ
τοὺς Μοναχοὺς Παρθένιον καὶ Ἄνθιμον /³¹ καὶ τὸν Ἱεροδιάκονον τότε ὄντα
Δανιῆλ ἕναν ἡμίονον, /³² ἕναν ἵππον καὶ ἕν τυφέκιον, τὰ ὁποῖα ἤξιζον πλέον /³³
τοῦ ἀπαιτουμένου χρέους».

/³⁴ Ταῦτα ἀπαντᾷ τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν μνησθεῖσαν /³⁵ διαταγὴν Σας, ἐπι-
στρέφει ἐσωκλείστως καὶ τὸ κοινοποιηθὲν /³⁶ εἰς αὐτὸ ἀντίγραφον τοῦ μνησθέν-
τος ὁμολόγου.

[Στὸ δεξιὸ περιθώριον:]

Εὐπειθέστατοι
 ὁ Ἡγούμενος
 Ἀρχιμανδρίτης Δανιὴλ
 οἱ Σύμβουλοι
 Ἀβέρκιος ὁ ἱερομόν[αχος]
 Προκόπιος Ἱερομόναχος

Ἀριστερὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ὑπογραφόντων πατέρων τῆς Μονῆς, ἡγουμέ-
 νου καὶ μελῶν τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου, ἔχει τεθεῖ ἡ ἐπίσημη στρογγυλὴ σφρα-
 γίδα τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία φέρει ἐντὸς κύκλου τὸν σταυρὸ καὶ σὲ κυκλικὴ κεφα-
 λαιογράμματι γραφῇ τὴ φράση «ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟΥ ΕΝ
 ΠΑΤΡΑΙΣ»...

Ἀριθ. 4

Τὸ ἀπὸ 26 Νοεμβρίου 1840 ἐνημερωτικὸ ἔγγραφο
 τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας πρὸς τὸν Π. Καλαμογδάρτη
 Τὸ κυρίως κείμενο ἀναπτύσσεται στὸ δεξιὸ περιθώριο τοῦ ἔγγραφου.
Ἐν Ἀθήναις τὴν 26η Νοεμβρι[ου] 1840
/² Πρὸς τὸν Κον Π. Γ. Καλαμογδάρτην

*/³ Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς μονῆς τοῦ Γηροκομείου λαβὼν /⁴ γνώσιν τῆς
 αἰτήσεως τὴν ὁποίαν ἐκάμετε εἰς τὴν /⁵ Γραμμ[ατείαν] διὰ τῆς ἀναφορᾶς ὑμῶν
 28 τοῦ παρελθόντος /⁶ μηνός, ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, εἰπὼν ὅτι ἔχει λό/⁷γους ἰκα-
 νούς καὶ ἀποχρῶντας ν' ἀρνηθῇ τὴν /⁸ πληρωμὴν /⁹ τῶν ζητουμένων χρημάτων.
 /¹⁰ Ταῦτα εἰς ἀπάντησιν τῆς διαλειφθείσης ἀναφορᾶς /¹¹ ὑμῶν.*

ὁ Γραμματεὺς
 (ὑπογρ.) Ν. Γ. Θ [εοχάρης]

Ἀριθ. 5

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 17 τῆς 15 Δεκεμβρίου 1844 ἀναφορὰ
 τῆς Μονῆς Γηροκομείου πρὸς τὴ Διοίκηση Ἀχαΐας

Τὸ κυρίως κείμενο ἀναπτύσσεται στὸ δεξιὸ περιθώριο τοῦ ἔγγραφου. Ἄνω-
 θεν τῆς φράσεως «Πρὸς τὴν Σ[εβαστὴν] Βασ. [ιλικήν] Διοίκησιν Ἀχαΐας», ση-
 μειώνεται ὁ ἀριθμὸς «28746», πού ἀντιστοιχεῖ στὸν ἀριθμὸ μὲ τὸν ὁποῖο πρω-
 τοκολλήθηκε ἡ ἐν λόγῳ ἀναφορὰ τῆς Μονῆς στὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
 ὑπουργεῖο, στὸ ὁποῖο διαβιβάστηκε ἀπὸ τὴ Διοίκηση Ἀχαΐας. Κάτωθι τῆς ὡς

ἄνω φράσεως ἀναγράφεται ἡ ἡμερομηνία καὶ ὁ ἀριθμὸς πρωτοκολλήσεως τῆς ἐν λόγῳ ἀναφορᾶς ἀπὸ τῆ Διοίκηση Ἀχαΐας, στὴν ὁποία καὶ ἀπευθύνεται, ἦτοι «ἐλ[ήφθη] τὴν 18 [Δεκε]μβρίου 1844» καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω «ἀρ[ιθμός] 4774». Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο ὑπάρχει ἡ ἑξῆς σημείωση:

ἀριθ: 17: δεκαεπτὰ

εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπό: 4: [Δεκε]μβρίου ἐ[νεστῶτος] ἔ[τους] ὑπ' ἀριθ.: 4568: προσκλή²σεως τῆς Βασ. [ιλικῆς] ταύτης Διοικήσεως διὰ τῆς ὁποίας προσκαλεῖται τὸ ὑπο /³ φαινόμενον Συμβούλιον τῆς Μονῆς Γηροκομείου νὰ κοινοποιήσῃ, ἂν συγ⁴γκατατίθεται νὰ συνταχθῇ ἡ ἀπαιτουμένη ἔκθεσις περὶ παρατάσεως /⁵ προθεσμίας πρὸς πληρωμὴν τοῦ χρέους τῆς Μονῆς ταύτης συμφώνως /⁶ μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ.: 11: ἀναφορὰν μας, παραδεχθείσης τῆς προτάσεως /⁷ ταύτης διὰ τῆς ἀπό: 1ης: τρ[έχοντος]: μηνὸς καὶ ἔτους ἀναφορᾶς τοῦ Δικηγόρου /⁸ Κ[υρίου]: Χ[ριστοδοῦλου]: Ντ[σ]ίνου πληρεξουσίου τῶν Κ[υρίων] Κ[υρίων] Ἡλία, Περικλέους καὶ Πα⁹ναγιώτου ἀδελφῶν Καλαμογάρτου.

/¹⁰ Τὸ ὑποφαινόμενον Συμβούλιον συγκατατίθεται νὰ συνταχθῇ συμ¹¹ βόλαιον περὶ παρατάσεως προθεσμίας πρὸς πληρωμὴν τοῦ χρέους /¹² τούτου συμφώνως μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ.: 11: ἀναφορὰν μας καὶ παρακαλεῖται /¹³ ἡ Σ: [ἐβαστή] Διοικήσις ὅπως εὐαρεστουμένη ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἐκ τῶν καθη¹⁴ κόντων τῆς, διὰ τὸ τέλος του νὰ δοθῇ ἡ ἀπαιτουμένη ἄδεια τοῦ ὑ¹⁵πουργοῦ διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Συμβολαίου.

/¹⁶ ἐν τῇ Μονῇ Γηροκομείου

/¹⁷ τὴν: 15: [Δεκε]μβρίου: 1844

[Στὸ δεξιὸ περιθώριο:]

Εὐπειθέστατον Συμβούλιον τῆς Μονῆς
Γηροκομείου
ὁ Καθηγούμενος
Δανιὴλ Ἀρχιμανδρίτης
οἱ Σύμβουλοι
Ἀβέρκιος Ἱερομόναχος
Προκόπιος Ἱερομόναχος

Ἀριστερὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ὑπογραφόντων πατέρων τῆς Μονῆς, ἡγουμένου καὶ μελῶν τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου, ἔχει τεθεῖ ἡ ἐπίσημη στρογγυλὴ σφραγίδα τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία φέρει ἐντὸς κύκλου τὸν σταυρὸ καὶ σὲ κυκλικὴ κεφα-

λαιογράμματη γραφή τῆ φράση «ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥΤΗΡΟΚΟΜΕΙΟΥ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ»...

Ἄριθ. 6

Τὸ ἀπὸ 19 Μαρτίου 1851 πιστοποιητικὸ
τοῦ δικηγόρου τῆς Μονῆς Γηροκομείου Ἄ. Χ. Λόντου

Πιστοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ὅτι ἡ ὑπεράσπισις, τὴν ὁποίαν /² ἡ Μονὴ Γηροκομείου πρόκειται ν' ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς κατ' αὐτὴν /³ κινηθείσης ἀγωγῆς τῶν ἀδελφῶν Περικλέους καὶ Παναγιώτου Κα⁴λαμογδάρτου περὶ πληρωμῆς χρέους δὲν εἶναι προφανῶς ἄδικος, /⁵ ἄλογος καὶ ἀνυποστήρικτος.

/⁶ Ἐν Πάτραις τὴν 19 Μαρτίου 1851

(ὑπογρ.) Ἄ. Χ. Λόντος

Ἡ ἀπὸ 26 Ὀκτωβρίου 1820 ὁμολογία τῶν πατέρων τῆς Μονῆς τοῦ Γηροκομείου (ΓΑΚ Φ262 Λ327 - ἀριθ. ἐγγράφου 213)

[= Ἐγγραφα, ἀριθ. 1, πὸ πάνω σ. 170]

Ἡ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1840 αἴτηση τοῦ κατόχου τῆς ὁμολογίας Π. Καλαμογδάρτη πρὸς τὴ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν περὶ ἀποδόσεως τοῦ δανείου (ΓΑΚ Φ262 Λ325 - ἀριθ. ἐγγράφου 212)

[= Ἐγγραφα, ἀριθ. 2, πὸ πάνω σ. 171].

Ἡ δεύτερη σελίδα τοῦ ἀπὸ 16 Νοεμβρίου 1840 ἀπαντητικοῦ ἐγγράφου τῆς Μονῆς πρὸς τὸν Διοικητὴ Ἀχαΐας (ΓΑΚ Φ262 Λ330 - ἀριθ. ἐγγράφου 215)

[= Ἐγγραφα, ἀριθ. 3, πὸ πάνω σ. 172].

Τὸ ἀπὸ 26 Νοεμβρίου 1840 ἀπαντητικὸ ἔγγραφο τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματέως Ν. Γ. Θ[εοχάρη] πρὸς τὸν κάτοχο τῆς ὁμολογίας Π. Γ. Καλαμογδάρτη (ΓΑΚ Φ262 Λ335 - ἀριθ. ἐγγράφου 219)

[= Ἐγγραφα, ἀριθ. 4, πὸ πάνω σ. 174].

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 17 ἀπὸ 15 Δεκεμβρίου 1844 ἀναφορὰ τῆς Μονῆς Γηροκομείου πρὸς τὴ Διοίκηση Ἀχαΐας (ΓΑΚ Φ262 Λ486 - ἀριθ. ἐγγράφου 327)

[= Ἐγγραφα, ἀριθ. 5, πὸ πάνω σ. 174].

Τὸ ἀπὸ 19 Μαρτίου 1851 Πιστοποιητικὸ τοῦ δικηγόρου Ἄ. Χ. Λόντου γιὰ τὸ δίκαιο τῶν θέσεων τῆς Μονῆς Γηροκομείου (ΓΑΚ Φ262 Λ704 - ἀριθ. ἐγγράφου 468)

[= Ἐγγραφα, ἀριθ. 6, πὸ πάνω σ. 176].

Πρώτη σελίδα του Κώδικα της Ἱ. Μονῆς Γηροκομείου τοῦ ἔτους 1807
[= ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΛΟΥ, «Ὅψεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῶν
Πατρῶν, ὄ.π., σ. 134].

Abstract

In the General State Archives of Greece and specially in Archive of Monasteries (1833-1886) there is a folder under number 262 (1834-1854), which contains loose papers for the Preserved Monastery of Patras called «Theotokou Koimisis (Dormition of Virgin Mary)», or «Girokomeion». Among these documents, there is a «borrowing letter» dated October 26, 1820, written in Patras and signed by Archimandrite Daniel, abbot of the monastery and the monks, Anthimos and Parthenios. This «borrowing letter» confirms that the monastery got, because of its needs, a loan in cash from Bishop Germanos III of Old Patras 5.000 piastres (γρόσια), at an agreed interest rate of 12% for an entire year. The essay presents critically, for the first time, the claim of the loan by the heirs of Bishop Germanos and the reaction of the monastery. It should be noted here that the case began in 1840, while in March 1851 the heirs decided to take legal action before the Court of Patras, as certified by the lawyer of the monastery Andrew Lontos. The appendix includes part of the unpublished documents, as well their transcription.